

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel
G. E. V. L. van Zuylen,
21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang
is een algemeen
Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . TELEFOON 4519.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”:
LANGE VIJVERBERG 14, DEN HAAG, TEL. 3447.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 VERHULSTSTRAAT.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

The Empire Typewriter

A. E. LEO,

Beeklaan 279

Den Haag.

No. I fl. 180.—

No. II fl. 225.—

De administratie verzoekt beleefd maar dringend bij opgave van adresveranderingen steeds het nummer van de adresstrook op te geven.

INHOUD: Over de noodzakelijkheid van de invoering van den handenarbeid op de school. — Uit de Oost-Ind. Mail. — Feuilleton. — Suriname. — Curaçao. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Ind. Literatuur-overzicht. — Leestafels. — Mededeelingen. — Lijst van Passagiers. — Ingezonden. — Personalía. — Off. Berichten.

Over de noodzakelijkheid van de invoering van den handenarbeid op school.

De volgende twee berichtjes, onlangs in de Indische bladen gelezen:

„Volgens mededeeling van den directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel, worden door de landbouwkundige ambtenaren van zijn departement, in overleg met de plaatselijke ambtenaren, herhaaldelijk voorstellen gedaan nopens het verstrekken van eenvoudig landbouwonderwijs aan leerlingen van desascholen, het verbinden van schooltuinen aan die onderwijs-inrichtingen, enz.”

„Sinds eenige dagen vindt aan het departement van onderwijs een conferentie plaats van alle inspecteurs van het lager Inlandsch onderwijs, voorgezeten door den directeur van dat departement.

De besprekingen zijn gewijd aan de te nemen maatregelen tot verbetering van het Inlandsch onderwijs.”

herinnerden ons aan bovenstaand onderwerp, dat een paar jaar geleden ernstig besproken is in den boezem der vereeniging „Oost en West”, speciaal met het oog on peht Inlandsch onderwijs in onze koloniën, waaraan ook deelgenomen werd door enkele voormannen op dit gebied hier in Nederland. De overgrootste meerderheid der aanwezigen kwam toen tot het besluit, dat waar het Inl. onderwijs thans in het stadium van organisatie verkeert, de invoering van handenarbeid, zij 't dan ook om te beginnen in den meest eenvoudigen vorm, een vereischte is, wil 't Inlandsche kind bij het schoolgaan werkelijk gebaat zijn. Het argument, door enkelen geopperd, dat de handenarbeid nog niet eens op alle Europeesche scholen is ingevoerd, mag toch zeker daar bij eene nieuwe organisatie niet gelden. De noodzakelijkheid der invoering toch wordt door geen enkel vakman hier meer in twijfel getrokken. Wat Dr. J. H. Gunning Wzn. schrijft: „Leer den kinderen op school hun handen gebruiken, leer ze voorwerpen maken van practisch nut, en ge behaalt meer dan een niet te verwerpen voordeel. Ge kweekt bij Uwe „leerlingen aan: handigheid, redzaamheid, kloekheid, voortvarendheid, geest van initiatief en zelfstandigheid „van karakter... ..”, dit is evenzeer van toepassing voor het Inlandsche als voor het Europeesche kind.

Zoo ook wat de bekwame onderwijzer J. Ateema dezen zomer zeide in zijne rede voor de cursisten in „Handenarbeid” te Rotterdam:

„En de natuurkennis! Laat de kinderen zelf in den tuin „spitten en harken, zaaien en poten, zelf de planten in „bloei zien komen en de vruchten verzamelen, en vertel „ze daarbij biologische en andere bijzonderheden, en be- „handel de planten, die waarde voor den mensch hebben „als voedings- of genotmiddel, of die ons grondstoffen „voor de industrie leveren, en breng dat in verband met „aardrijkskunde, en ge zijt zeker van de belangstelling „der kleinen. Belangstelling, dat is het macht- „woord, dat alle poorten, die tot den kinderlijken geest „voeren, als bij tooverslag doen openspringen!”

Het eerste der bovenaangehaalde Indische berichtjes wijst op een zoeken in deze richting daar ginds. De rechte weg daartoe zal met goeden wil der betrokken autoriteiten zeker te vinden zijn.

Toen in genoemde vergaderingen van „Oost en West” door een der bestuursleden het voorstel gedaan werd, om de bevoegde macht in Indië op dit een en ander te wijzen, werd de te niet doende opmerking gemaakt, dat ongevraagde raad zelden aangenaam is. Nu echter in Indië zelf deze zaak ter sprake schijnt te komen, leek het ons niet ongepast er in 't orgaan van „Oost en West” nog eens de aandacht op te vestigen, tevens in de hoop, dat enkele Indische vakmensen er hun licht over willen doen schijnen, opdat weldra ook voor de Inl. scholen in den N.-I. Archipel de invoering van handenarbeid een in den goeden zin opgelost vraagstuk zij.

Uit de O. I. Mail.

Verzet op Amboina.

Het volgende Regeeringstelegram werd door den resident van Amboina op 28 Nov. geseind:

„Bij binnentreden 19 November gebied Wa Loea Atam (binnenland Zuid-Oost-Boeroe) waarmee tot nu toe geen aanraking was verkregen, werd spits van brigade kapitein Gerth van Wijck, plotseling door eenige Alfoeren overvallen, waarbij een fusilier Amatmenawi no. 75321 zwaar gewond door lanssteek overleden en een fusilier Tidin no 68117 licht gewond door geweerschot, achtergelaten voorlaadgeweer in onze handen, vervolging niet voortgezet, daar volgens genoemden kapitein dit geen succes in zwaar beboscht bergterrein zou opleveren. Daarom op ongeveer drie dagmarschen zuidelijk daarvan gelegen kustplaats Oki werd teruggetrokken en thans versterking van twee brigades is aangevraagd om in verzet zijnden stam in onderwerping te brengen, volgens zendeling Schut te Tifoe op niet meer te schatten dan 130 mannen, vrouwen en kinderen, volgens Gerth van Wijck evenwel met mogelijke combinatie andere stammen op ongeveer 150 weerbare mannen, ik ga hedenavond daarheen met gevraagde troepen per Albatros, 8 uur stoomens; militaire commandant afwezig naar West Nieuw Guinea inspectie militaire exploratie.”

Alweer een overval op Deli.

Aan het „Nieuws v. d. Dag v. N. I.” werd uit Medan geseind:
Op de caoutchouc-onderneming Ramboeng meld-

de een Javaansche contractkoelie zich ziek. De assistent gaf hem toen een brief voor het hospitaal. De koelie ging echter niet naar het hospitaal, doch bleef een dag rondboemelen.

Den volgenden dag stelde de assistent een onderzoek in, waarom de man hem bedrogen had. De koelie antwoordde daarop, dat hij ook heden niet gekomen was om te werken, maar om den assistent te vermoorden. Tegelijkertijd deed hij met een parang een slag naar den assistent en riep tevens de Javanen onder de andere koelies te hulp om den assistent te mollen. De assistent, die ongewapend was en zelfs niet eens een stok bij zich had, liep weg naar den manager. Deze gelastte om den koelie op te vatten en bij hem te brengen. De groote heer zou wel wachten.

Intusschen ging de assistent zich wapenen met een revolver en een stok, en begaf zich vervolgens weer naar het werk. Daar werd hij onmiddellijk aangevallen door een troep Javanen met stokken en parangs.

De assistent gelastte hen terug te gaan, doch zijn bevel werd niet opgevolgd en in plaats daarvan ontving hij een klap met een parang. Hij wist echter den slag te pareren, waardoor hij slechts een schram langs zijn arm oplep. Toen haalde hij den revolver te voorschijn en loste een schot in de lucht. De Javanen lachten en drongen dicht op. Nu besloot de assistent om raak te schieten en legde aan op den belhamel van den troep. Deze en zijn kawan (makker) werden gewond; de een in kaak, de ander in de borst, geen van beiden gevaarlijk.

De aanval was hiermee afgeslagen.

Tegen den achterstand.

Door het Hooggerechtshof is een rondschrjven gezonden aan de voorzitters van landraden enz. en aan de residentierechters, eindigend met de woorden:

„Het Hooggerechtshof heeft mitsdien de eer u met nadruk te verzoeken er voor te willen zorg dragen, dat steeds bij liet door u voorgezeten college en het door u gehouden residentierecht de wer-... eden aldus worden ingericht, dat, zonder dat de afdoening zelve hierdoor vertraging ondervindt, in elke afgedane zaak de minuteering van vonnis en proces-verbaal met bekwamen spoed op de behandeling of berechting kunnen volgen.

In verband hiermede verlangt het Hof voorts bij elk aftreden uit uw ambt, vóór het nederleggen uwer betrekking, behalve opgave van het aantal onberecht gebleven zaken, eene uitdrukkelijke verklaring uwerzijds te ontvangen, dat geen der door u behandelde en berechte zaken onafgewerkt is gebleven. Zoo dit onverhoopt wel het geval mocht zijn, dan behoort omtrent elke zaak te worden opgegeven, hoever de afwerking is gevorderd, zoomede waarom die niet tijdig heeft kunnen plaats vinden.”

Statistiek en douanen.

„De Javabode” wijdt aan dit onderwerp een hoofd-artikel en schrijft o.m.:

„De nieuwe statistiek ambtenaren en de douane ambtenaren verdragen zich, naar wij hooren, heel slecht.

Zoolang de opgaven der douane ambtenaren dienden als grondslagen voor de samenstelling der statistieken van in- en uitvoer, vielen er gedurig merkwaardige verschillen te constateeren tusschen de ambtelijke cijfers en de statistische opgaven uit den handel. De regeering heeft toen, om betere cijfers te krijgen, afzonderlijke ambtenaren aangesteld, die belast zijn met het verzamelen van de gegevens voor de statistiek. Zij moest voor deze taak

Hoff. van H. M. de Koningin.

O. C. L. VOSVELD,
Opticiën - Instrumentmaker.
Korte Poten 42 - Tel. 3957 - Den Haag.

Hoff. van H. M. de Kon.-Moeder.

personen aanzoeken, die met den handel bekend waren, opdat zij de waarde der opgaven omtrent de hoeveelheden in en uitgevoerde goederen, althans eenigermate zouden kunnen beoordeelen en casu quo in de plaats der opgaven zuiverder gegevens zouden kunnen stellen. Het spreekt van zelf, dat de regeering aan zulke personen een behoorlijk aanvangstractement moest toekennen en dat zij hun een tamelijk zelfstandige positie moest geven.

Van daar al dadelijk schele oogen bij de douane, die de nieuwelingen als indringers beschouwden. En toen daarbij de aard van hun arbeid bleek mede te brengen, dat de statistiek ambtenaren een zekere controle oefenden op het werk der douane ambtenaren, werd de ontvangst niet hartelijker.

Dat is menscheijk en de zaak zou op den duur wel in orde zijn gekomen, indien de regeering maar dadelijk de positie der statistiek ambtenaren afdoende had geregeld. Dit heeft zij echter nagelaten, zij heeft zich bepaald tot een toezegging, die op het oogenblik nog niet is vervuld. Het bedenkelijke gevolg daarvan is niet uitgebleven.

De statistiek-ambtenaren, ingedeeld bij den dienst der invoerrechten en accijnzen, zijn ondergeschikt aan de ontvangers bij dien diensttak. Er staat wel in de instructie van den ontvanger der in- en uitvoerrechten, dat hij gehouden is den statistiek-ambtenaar alle mogelijke hulp en steun te verleenen, maar enkelen schijnen aan deze instructie evenzeer lak te hebben als sommige Europeesche ambtenaren aan de zeven hormat circulaire's der regeering!

Het blad geeft nu den volgende raad:

„Men stelle de statistiek-ambtenaren regelrecht onder de controleurs der in- en uitvoerrechten, waardoor althans de mogelijkheid wordt geschapen, dat met vrucht de strijd kan worden aanvaard tegen mogelijke tegenwerking van ontvangers en aan dezen ondergeschikte ambtenaren.

Indien de regeering niet verloren wil zien gaan wat reeds bereikt is, dan regele zij deze aangelegenheid met bekwamen spoed.”

Een milde gift.

Wij lezen in het „Bat. Nbl.”:

De vereeniging Widija-poestaka alhier, welke, zooals men zich herinnert, op de Brusselsche wereldtentoonstelling met goud werd bekroond voor hare collectie palmblad en daloeuwang-manuscripten, ontving dezer dagen een gift groot duizend gulden ten behoeve van den aankoop van kropaks en de uitgave harer geschriften. Door haar werden reeds gepubliceerd de Sapanti Sakoen-tala, die zulk een belangrijke bijdrage voor de wajang levert, en het Javaansche geschrift Rarijwa saraja (kinderspeelen).

Langs Java.

In het voorloopig programma voor de 84ste jaarvergadering van de „British Association”, welke in Augustus 1914 in Australië zal worden gehouden, is aangetekend, dat de congressisten op hun terugreis de volgende route zullen volgen: Brisbane, Port Moresby, Darwin, Soerabaia, Semarang, Batavia, waar gelegenheid zal worden geboden de tegen dien tijd te houden rubbertentoonstelling bij te wonen.

Succursale van den botanischen tuin te Buitenzorg.

In de tweede helft van 1908 werd bij wijze van proef in het toenmalige gewest Zuid-Nieuw-Guinea, sedert 1

FEUILLETON.

De volgende beschrijvingen, genomen uit de bladen der jongste mail, geven een aardig kijkje op de toestanden onder de inlanders van den N.-I. Archipel:

Altijd het oude Bijgeloof.

Het oorlogsschip De Ruyter heeft in October twee dagen op de eilanden van Oleh-leh gelegen, en weer een weinig vertier gebracht te Koeta-Radja. Voor Zondagavond 26 October hadden de ingezetenen van Koeta Radja een uitnodiging gekregen, het schip met een bezoek te vereeren. Van die uitnodiging is gretig gebruik gemaakt en bood het „oorlogs”-schip 's avonds een vroolijken en lieflijken aanblik. De De Ruyter was keurig verlicht, een strijkje zorgde voor de noodig vroolijkheid en dansmuziek, terwijl men ook getraceerd werd op verschillende verspreidingen. Het was een gezellige avond. Den vorigen dag was aan manschappen en officieren een feestje bezorgd door hen per extra trein naar Seulimoen te vervoeren, waar zij zich flink geamuseerd hebben.

Een eigenaardig praatje doet hier onder de inlandersche bevolking de ronde. Men beweert, dat de De Ruyter ergens vast heeft gezeten en dat het gouvernement nu menschenhoofden noodig heeft om de booze geesten, die het oorlogsschip hebben doen vastzitten, te bezweren. Ook heeft men hoofden noodig voor de werken aan de nieuwe pier te Oleh-leh, opdat er zegen op het werk rusten zal, evenals voor de werken van de nieuwe brug over de Tamiangrivier. Men zegt nu, dat de matrozen niet uit Seulimoen terug zijn gekeerd, maar zich als inlander verkleed hebben en hoofden zoeken.

Deze praatjes worden zoo algemeen geloofd, dat de inlander zich 's avonds niet meer alleen op straat durft te vertoonen en de alleenwonenden 's nachts bij elkaar schuilen uit vrees van overrompeld te worden. Men vermoedt, dat de praatjes begonnen zijn door een bende dieven, die hoopt in de alleenstaande huizen hun slag te kunnen slaan.

Onlangs werd door alle inlanders beweerd, dat de

November j.l. als afdeeling gevoegd bij de residentie Amboina, een cultuurtuin opgericht, als succursale van den botanischen tuin, ten doel hebbende, het verspreiden van nuttige gewassen onder de inlandersche bevolking, tevens dienende als operatiebasis voor te ondernemen wetenschappelijke reizen en exploraties. Die tuin te Merauke, heeft niet aan de verwachting beantwoord en is thans opgeheven.

Het lag aanstonds in de bedoeling, elders in den archipel een dergelijk filiaal van den plantentuin tot stand te brengen. Daartoe is de keuze gevallen op de bovenstreken der residentie Oostkust van Sumatra en wel op het plateau van Sibolangit. De terreinen zijn reeds uitgezocht en met de oprichting der gebouwen zal spoedig worden aangevangen. Deze botanische vestiging zal ook dienstbaar worden gemaakt aan het verspreiden van nuttige gewassen onder de bevolking en in het algemeen aan de bevordering van hare landbouwbelangen.

Van de „Sarikat Islam”.

De afdeeling Soeraja van den S. I. heeft de ontwerpstatuten thans nagenoeg gereed en zal in de maand December a.s. die statuten, met verzoek om rechtspersoonlijkheid, aan de bevoegde autoriteiten indienen, meldt de „N. Soer. Ct.”

Hebben verschillende afdeelingen die rechtspersoonlijkheid verkregen, dan zullen zij zich aansluiten bij het centraal comité, dat nog steeds bestaat. Waar echter door de regeering als voorwaarde is gesteld: toezicht op de administratie, werd door het centraal-comité aan de op te richten afdeelingen verzocht, eerst te zorgen, dat zoo spoedig mogelijk — binnen 10 dagen — de administratie in orde is.

* * *

Uit Sitoebondo dd. 1 December aan het „Soer. Hbl.”: De S. Iërs hebben gisterenavond weer eens hun brutaliteit getoond. Zonder dat er de minste reden was, verzamelde zich een negentigtal personen, gewapend met stukken hout en scherpe voorwerpen, voor de toko van den Chinees G o B o e n H i a n. Een van hen ging de toko binnen en eischte dat de Chinees K i e m T i o e zich aan hem zou vertoonen, daar hij hem een pak slaag wilde geven.

Kiem Tioe nam daarop de vlucht, terwijl intusschen de regent met het gebeurde in kennis werd gesteld, waarop deze oppassers zond.

Twee S. Iërs werden gearresteerd en naar de kabopateng gebracht.

De wd. president van de afdeeling S. I. kwam er bij te pas en bij een onderzoek, dat door den patih en den Chineeschen wijkneester ingesteld werd, verklaarde deze dat de twee gearresteerden geen leden van den S. I. waren, hetgeen een leugen was, naar later bleek. Het tijdig ingrijpen der politie heeft dus erger voorkomen.

* * *

Uit Soemenep aan hetzelfde blad:

Dezer dagen werd door eenige inlanders, allen niet-leden der S. I., op het eilandje Sepoedi een bruiloftspartij gegeven, waarop, zooals gewoonlijk, ook de gamalan werd bespeeld, waarbij eenige dansmeisjes haar kunsten vertoonden. Dit was echter niet naar den zin van eenige S.

bami-Chinees van Koeta-Radja onthoofd in de struiken was gevonden. Het bestuur heeft toen om het praatje te logenstraffen, den bewusten Chinees in een mooi versierden jinrickshaw laten rondrijden.

Menschen van tempo doeloe.

Men schrijft aan de „Preangerbode” uit de desa: Dat tegenwoordig nog inlanders gevonden worden, die, niettegenstaande zij thuis behooren in een desa met station tegenover dit modern vervoermiddel nog een min of meer wantrouwende, houding aannemen, dat zou men als man van de kotta toch heusch niet vermoeden. Ma Endek en Ma Tasan zijn zusters, beide oudjes van om en bij de zeventig, wier respectieve laki's nog den tijd van aanleg der S.S.-lijn door hun desa hadden beleefd, zonder mede het geluk te mogen smaken van de voltooiing getuige te zijn en het praktische nut van het ijzeren monster mede beproefd te hebben. Kort vóór beide echtgenooten stierven, bilangden ze hun vrouwen nooit in haar leven met de kreta api te rijden, omdat het zulke helische machines waren. Eenige kontjo's, die bij den aanleg werkzaam waren, hebben ook al hun leven onder de wielen der sepoer verloren. Beide vrouwen hebben nu gezworen nooit te sporen. Zeven jaren lang reeds rijden dagelijks in haar desa de treinen heen en weer, zonder dat beide oudjes aan de verleiding van het „naik-spoor” zijn bezweken. Neen, ze zijn zoo bang voor de ijzeren wagens, dat ze stil bevreesd naar den trein staan te staren, wanneer ze toevallig onderweg zulk speelgoed van Satan tegenkomen.

De eigenaardige opvattingen van deze groote kinderen herinneren mij aan de zoogenaamde profetie's der inlanders uit tempo doeloe, die van geslacht op geslacht overgingen en betrekking hadden op de wonderen uit dezen tijd.

Zoo werd aan de „kinderen” in de desa op ernstige koempelans door gewichtig doende menschen verteld, dat de tijd niet lang meer op zich zou laten wachten, dat lange rijen kreta's zonder paarden zouden rijden, die menschen, beesten en barang zouden vervoeren van Java's

De Haagsche Commissiebank

37-39 Prins Hendrikstraat - - - 's-Gravenhage.

Effecten - Coupons - Beleening

Prolongatie - Deposito - Cheques

Safe-Inrichting.

C.L. BOUCHER
WOONT
PAPESTRAAT 11
SPECIALITEIT IN
AMERIKAANSCH KANTOOR
ARTIKELN - VULPENHOUDERS
BOEKBINDERIJ - BOEKDRUKKERIJ
STEMPELINRICHTING

FIMA H. VAN BESOUW - BREDA

Ondergoederen naar maat voor
: Uitzetten : Dames
: Indische Uitrustingen : en
: Heeren

DEGELIJKE goederen uitmuntende boven elke fabrieksconfectie. **GEGARANDEERD!**

Vertegenwoordiger(ster) dagelijks te ontbieden

Telegram-Adres: BESOUW, Breda. - Interc. Telef. 504.

Grand Hotel Café-Restaurant „VICTORIA”.
Spuistraat 16 DEN HAAG Telefoon 3768.

Gunstig gelegen in het midden der stad.
Lift - Electrisch Licht - Centrale Verwarming.
80 Kamers en Salons.

PLATS DU JOUR 50 CT - DINERS VAN f1.50 EN HOOGER.
Meest bezochte Café en Restaurant van Den Haag.

J. DEN HARTOG.
gedurende 15 jaar Gérant van Rest. RICHE.

Koninklijke
Brood- en Beschuifabriek
LENSVELT NICOLA
VEENESTRAAT 23 - DEN HAAG.
Lunchroom.
Specialiteit HAAGSCHE BESCHUIT.
Roggebrood in blik voor Export.

M. VISSER,
voorh. A. J. RODBARD.

Spuistraat 69 - DEN HAAG - Telefoon 5470.

Fabriek en Magazijn van Gouden-, Zilveren en Diamantwerken
REPARATIE-INRICHTING.

1ste Rotterdamse
Maatschappij van verzekering op het lev
Oudehavenkade Nr. 1. Plan C, Rotterdam
Directie: P. R. MEES, J. BRUNSTING.
Levensverzekering
in elken vorm.
Hoofdvertegenwoordiger voor Ned.
Oost-Indië te SOERABAIA.

l.-leden, die het noodig oordeelden, de partij te verstoren. Er ontstond dientengevolge een vechtpartij, welke zich zóó ernstig liet aanzien, dat de assistent-resident van Soemenep gewaarschuwd werd en deze zich met eenige Barisans onder commando van een officier, naar Sepoedi begaf. De onruststokers werden gearresteerd en naar Soemenep gevoerd.

Den 22 December zullen zij zich deswege voor den landraad te Soemenep hebben te verantwoorden.

* * *

Uit de Palembangse Causerieën van „De Javabode“:

De oud-hoofdbestuurders van de Javaansche Sarekat Islam: Tjokrominoto en Goenawan hebben, zooals ik reeds eenige weken geleden aankondigde, op hun propagandatocht naar de Buitenbezittingen ook Palembang bezocht en Zondag 16 November in een druk bezochte meeting het doel der Vereeniging uiteengezet. De naam Sarekat Islam heeft wonderen uitgewerkt, zoodat hier zich thans reeds meer dan 600 als lid hebben doen inschrijven.

Men behoeft er zich niet over te verbazen. Vooreerst is de roep, die van de vereenigingen van dien naam op Java uitging, een zeldzame en uiterst aantrekkelijke reclame geweest, terwijl de contributie van tien cent per maand voor den Palembang niet het minste bezwaar oplevert, om den verheven naam van „lid S. I.“ te veroveren. In de tweede plaats moet men erkennen, dat het doel en de werking van de vereeniging, althans op papier, een zeer aangename indruk maakt en dat de Inlander van haar wel groote dingen verwachten moet.

Ziehier art. 2 van de statuten waarin doel en werking is omschreven:

1. De vereeniging stelt zich ten doel om met inachtneming der voorschriften van den Islam en uitsluitend door middelen, niet strijdig met de wetten des Lands, de goede zeden en de openbare orde:

a. de belangen der Inlandsche bevolking te bevorderen op het gebied van den landbouw, den handel en de nijverheid, de gezondheid, de opvoeding en het onderwijs;

b. verkeerde begrippen omtrent den Mohammedaanschen godsdienst weg te nemen en het godvruchtig leven onder de Inlandsche bevolking te bevorderen;

c. een hartelijken band te onderhouden tusschen de leden en hen op te wekken tot onderling hulpbetoon;

2. Zij verleent voorts onderstand aan leden, die buiten eigen schuld en opzet in moeilijkheden verkeerden (begravenisfondsen enz.);

3. Zij streeft naar samenwerking met zustervereenigingen van gelijk doel.

Er zijn echter ook Inlanders, meestal leden van Tjahaja Boediman, die met onverholen tegenzin den arbeid der nieuwe vereeniging gadeslaan en hun grieven openlijk uitspreken. Ik noteer bijvoorbeeld de schampere opmerking, dat „de tot president gebombardeerde“ Inlandsche keurmeester den gevegdten eed niet volgens de regels der kunst kan opzeggen, zoodat vele toegetreden leden reeds hebben te kennen gegeven, dat zij zich aan zulk een eed niet zullen houden, waar het 't tandakken betreft. (Zooals men weet, gaat de S. I. het tandakken tegen).

Oost- tot den Westhoek, van het Noord- tot Zuiderstrand. Hiermede werd bedoeld de kreta api (die in Batavia, in de stad der blanken, al gemeen goed was). Ook dat men water in krandsjams met groote mazen zou kunnen vervoeren, waarmede op het ijs gezinspeeld werd. En men kan zich best voorstellen, hoe men met eerbied aan de zeker reeds in het rijk der dooden thuis behorende oude vertellers terugdacht toen men betrekkelijk kort daarna de uitkomst der „prophetie“ zag.

„Ontevreden“.

Eenigen tijd geleden maakte het „Soer. Handelsblad“ melding van een klacht, welke door de ingezetenen der desa Kedoengasem, ressorteerd onder het district Wonokromo, werd ingediend bij den resident van Soerabaja, omtrent knoerijen, welke de loerah van genoemde desa zou hebben gepieegd om zich de sawahs der inlanders toe te eigenen.

Na de eerste klacht werd nog een tweede ingediend, daarna wendden de ingezetenen zich per rekest tot den gouverneur-generaal en thans, nu op dit rekest weder een afwijzend antwoord is ontvangen, hebben zij zich telegrafisch tot den landvoogd gericht, met het verzoek om den loerah spoedig te doen vervangen, daar anders ..... een oproer zou uitbarsten. *)

Het Soerabajasche blad deelt van de geschiedenis van deze ontevredenheid het volgende mede:

In genoemde desa woont een inlander, die zich na een reis naar Mekkah sierde met het praedicaat: hadji. Deze hadji nu, Doelmanap is zijn naam, wist zich in korten tijd een aanzienlijk vermogen bijeen te garen, door zeer onschone practijken.

Hij verstrekte den inlanders n.l. voorschotten op hun oogst, en zooals het in dezen gewoonlijk gaat, behoorde weldra alle sawahgrond rondom de desa, hoewel niet in naam, dan toch inderdaad, aan priester Doelmanap.

Doch er kwam een kink in den kabel in den vorm van een nieuwen loerah. Die ambtenaar was niet als vele anderen, en verzette zich dus krachtig tegen de vampyr-

Suriname.

„De West“ van 5 December deelt mede, dat de planters na een gehouden vergadering, besloten hebben te wijzen op de ernstige bezwaren, die voor hen uit den gewijzigden opzet van het plan tot vervoer enz. van de bacoven voortvloeien; zij hopen door gemeen overleg met partijen in Nederland die bezwaren te overwinnen.

„Het is ook zeer wenschelijk — schrijft het blad verder — dat de firma Booker Bros, die een tweede schip heeft aangekocht voor het vruchtenvervoer, dit schip zoo spoedig mogelijk van een koelinrichting voorziet, met welk werk waarschijnlijk ook gewacht zal worden, tot een beslissing genomen is.“

.....De oplossing van het bacovenvraagstuk zou eindelijk een hoopvol perspectief openen voor den kleinen landbouw. De landbouwers zullen daardoor gelegenheid krijgen een goed betalend uitvoerproduct te telen en er zou eindelijk kans zijn voor het gouvernement, om resultaten te zien van de ontzaglijke kapitalen in vestigingsplaatsen, enz. gestoken.“ (Zie ons nummer van 11 December).

Over de Amsterdamsche combinatie (zie ons vorig nummer) is „De West“ niet goed te spreken, omdat het initiatief is genomen door den K. W. I. Maildienst.

„Toen de kolonie jarenlang een wanhopigen strijd voerde om de bacovencultuur (terecht beschouwd als een levensbelang) te behouden, heeft de Kon. W. Ind. Maild. een cynische houding aangenomen. De maatschappij weigerde zelfs mede te werken om een proefzending bacoven naar Europa te verschepen. Van haar kant werd de bacovencultuur dood verklaard, en het is zeker niet haar schuld, dat later een Engelsche firma deed wat de Hollandsche maatschappij had geweigerd: de gelegenheid openen om proefzendingen te doen naar Europa.“

Die proefzendingen hadden zulk een succes, dat kapitaalcrachtige (Rotterdamsche) lichamen, zich met Booker Bros vereenigden, om een geregelden vruchtendienst tusschen Europa en Suriname in het leven te roepen.

En zie, — nu de bacovencultuur gered belooft te worden, in weerwil van de Kon. W. Ind. Mail, en daardoor een concurreerende scheepsdienst dreigt te ontstaan — nu interesseert zich plotseling de K. W. I. M. weder demate voor de dood verklaarde cultuur, dat een combinatie wordt gevormd om de zaak „in studie“ te nemen, en zelfs een afgevaardigde wordt uitgezonden, die wie weet welke gouden bergden belooft.

Hij zal zeker van meening zijn, dat de voorstellen der Rotterdamsche combinatie onaannemelijk zijn, en dat zijn combinatie eventueel heel wat betere voorstellen zal doen. Jammer, dat het woord „eventueel“ er bijkomt.

Als de heer Sibinga Mulder op schrift — gesteld dat hij daartoe de bevoegdheid heeft — zijn combinatie kan en wil verbinden, om, wanneer de Rotterdamsche plannen mochten mislukken, aannemelijker voorstellen te doen, dan zullen de planters daar zeker rekening mede houden.

Maar als dit niet geschiedt, welke waarborg is er dan, dat de Amsterdamsche combinatie werkelijk een aannemelijk voorstel zal doen? Ja, erger nog. Wie zegt ons, dat het eindresultaat van de „studie“ niet een even negatief

streken van den hadji. Deze was daarover alles behalve gesticht, en stelde dus alle pogingen in het werk om den loerah „eruit te werken.“

Hij wendde zich dus tot den resident „namens alle ingezetenen“ met een klacht tegen den loerah, waarin deze beschuldigd werd, zich onrechtmatig de gronden der inlanders toe te eigenen, der bevolking het haar voor besproeiing toekomstende water te onthouden en bovendien de menschen, die voor hem pantjen-diensten moesten verrichten, veel harder te laten werken dan geoorloofd is.

Onmiddellijk werd door den resident een uitgebreid onderzoek ingesteld, waarbij duidelijk bleek, dat de aanklacht geheel ongegrond was en de bedoeling van den hadji ook duidelijk aan het licht kwam.

Ter meerdere zekerheid heeft de resident bovendien de pantjen-diensten (dit zijn diensten welke door de bevolking voor den loerah zijn te verrichten) die in de desa Kedoengasem worden gevorderd, doen vergelijken met die in alle overige desa's in het district, welk onderzoek niet ten nadeele van den loerah is uitgevallen.

Toen dan ook de aanklacht, welke al spoedig door een tweede was gevolgd, als ongegrond werd terzijde gelegd, stelde hadji Doelmanap een rekest op aan den gouverneur-generaal, en liet dit door zijn medebewoners teekenen, d.w.z. de lijst werd getooid met een groot aantal kruisjes, waarbij Doelmanap wel de namen zou invullen. Natuurlijk kwam ook dit rekest in handen van den resident en onderging hetzelfde lot als de vorige klachten.

Maar hadji D., niet spoedig terneergeslagen, stelde gauw een telegram op, voorzien van 107 „kruisjes“ en seinde aan den gouverneur-generaal, dat als hij nu niet heel gauw den loerah weghaalde, er onaangename dingen zullen gebeuren.

*) Zie ook onder rubriek „Wat de Inlander zegt“. — Red.-Com.

Hillmer & Co.

Noordeinde 58. Tel. 1667

PIQUÉ HEMDEN
f 2.75, f 3.50, f 4.- f 4.50.

Engelsche Hemden
steeds de nieuwste Dessins
van af f 2.50.

Rijke keuze — DASSEN.
Gemaakte en Zelfbinders.

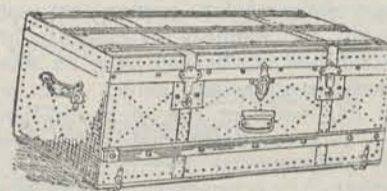
P. B. VAN MOORSEL & Co

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel
of ged. installeren van woningen.

W. POPPINK, Telefoon No. 4485

Prins Hendrikstraat
141-143 - Den Haag.

Geheel gepantserde Hutkoffers.
Voor het bagageruim, 100 c.M.
lang, 50 c.M. breed, 5' c.M. hoog
m. bak f 10.50. Voor de hut
100 c.M. lang, 50 c.M. breed, 36
c.M. hoog, met bak f 9.-. Voor
de hutten der nieuwe booten
160 c.M. lang, 50 c.M. breed,
40 c.M. hoog met bak f 9.50.

Telefoon
3364.

LOUIS RETÈL,

Telefoon
3364.

KOLONIALE WAREN EN COMESTIBLES.

Delicatessenhandel.

Oudste en meest bekende adres in Duin Noord en Zorgvliet.

Prima kwaliteit, concurreerende prijzen.

HEINEKEN'S

Glazenwasscherij

STOOM JALOUZIEËN- EN ROLLUIKENFABRIEK

Fabriek van Geschilderde

: Gordijnen :

in meer dan 500 dessins

KLENUS Stofzuigmachine

Hof- en Rijksleveranciers

'S-GRAVENHAGE

Kettingstraat No. 6 - Telefoon 2478

P. VAN DEN BRUL.

Amsterdam, Den Haag, Hoorn, Leeuwarden.

Heeren- en Jongenskleeding

Kleedmakerij van den EERSTEN RANG.

advies zal zijn, als in zake de centrale suikerfabriek?
Als de vos de passie preekt, boer pas op je ganzen!"

* * *

De volgende aardige beschrijving van de bacove-plant en vrucht, die wij in een oud geschrift — „Pertinente Beschrijvinge van Guiana, gelegen aan de vaste Kust van America", Amst. 1676 — vonden, willen wij onzen lezers niet onthouden:

„De Baccouis is mede een heerlijke vrucht/ welkers boom noyt meer dan eenmaal vruchten draeght/ en dat aan eenen grooten tros; die rijp zijnde/ wordt den boom afgehouden/; ondertusschen zijn van ter zijden al weer andere jonge uytgesproote boomen/ daar van ettelijcke al groot geworden zijnde/ weder vruchten geven/ al weder afgehouden andere terzijden spruyten/ en haar vrucht geven; en so groeyt desen boom met zijn vrucht gestadigh voort/ en dat in grooten overvloet. Voorts is deze omtrent anderhalve vinger lanck/ driekantigh/ in manier van dichte als een kleyne komkommer; daar zijn somtijds hondert/ hondert en vijftigh/ oock wel twee hondert aan eenen tros; de boom is redelijck dick/ met lange breede blaaderen/ sonder eenige tacken; uyt het midden van desen boom groeyt de tros/ hangende aan een steel, die midden uyt die boom spruyt/ soo dick als een rottingh: desen boom is in zijn selven sponsieus/ en omtrent soo dick als een gemeen man om zijn dije: daar valt een wonderlycke speculatie waar te nemen/ omtrent de vrucht van desen boom: soo wanneer als dese vrucht rijp is/ en de buytenste schillen afgetrocken zijn/ en dan de vrucht aan kleyne schijfjes gesneden/ gelijk men de appelen of peren doet: dan vertoont aan elck schijfjen /en dat aan beyde zijden de gedaante of ghelijckenis van een mensch/ uytgestreckt hangende aan een gruyse; en soo volkomenlijck en pertinent/ als oyt eenigen schilder met zijn penseel sou kunnen verbeteren/ schoon dat hij het na 't leven soude kunnen doen. De Portugeesen/ die vrij superstitieus zijn/ die sien niet gaeren dat men dese vrucht met een mes snijdt/ hetwelck inderdaet een wonderlijcke saek is: dese vrucht is seer lekker/ voetsaem/ mals en aengenaem/ om uyt de handt gegeten te worden: is oock seer delicaat om tot de keucken gebruyckt te worden in alle kost/ het zij tot backen/ of bij andere kost om te stooven en koocken/ etc.

De Banantes zijn de Baccoves seer gelijk, doch dese vallen langer en drooger, en zijn soo mildt van smaek niet".

* * *

„De West" van 2 December geeft een interessant verslag van een reis, die de heer L. Junker, tijdelijk opzichter, in opdracht van het Böscheven, heeft gemaakt om aan de Boven-Suriname een onderzoek in te stellen naar de daar voorkomende valsche bolletries. Tevens zouden eenige gegevens verzameld worden betreffende den houtkap in die streek, herbarium-materiaal worden verzameld van bloeiende houtsoorten, enz.

Een belangrijke uitkomst van de reis achten wij het, dat de heer Junker eenige exemplaren aantof van een boom, door hem gehouden voor het kostbare bois de rose of althans een nauw verwante soort. Het is n.l. een strijdvrage, of de boom, die in Fransch Guiana wordt geëxploiteerd en die een kostbare, welriekende olie levert, ook in Suriname voorkomt.

„Een Boschneger — die in Cayenne was geweest en beweerde het rozenhout te kennen — verzekerde, dat het echte bois de rose in vrij groote hoeveelheid voorkomt op de heuvels tusschen de rivieren Suriname en Saramacca."

Het is te hopen, dat de Houtvester zich gehaast heeft dezen Boschneger in dienst te nemen om de boomen aan te wijzen.

* * *

„De Surinaamsche Bode" van 26 November eindigt een hoofdartikel, getiteld „Geschiedenis", met deze toezegging:

„We hopen spoedig de bevoegde machten in en buiten de kolonie en de bevolking aangenaam te verrassen met eenige beschouwingen over den algemeenen toestand, welke, als ze op goede aarde vallen, zeer veel er toe zullen bijdragen om ons land en volk op eene tooverachtige wijze in welvaart te doen toenemen."

Wij behoeven niet te verzekeren, dat wij met ongeduld de beschouwingen tegemoet zien.

Als ze maar „op goede aarde vallen."

* * *

Op 5 en 6 Februari 1914 des avonds om 8 uur, zal in de kunstzalen van d'Audretsch een Fancy-Fair gegeven worden ten bate van het leprosen-asyl Bethesda in Suriname. Wij twijfelen niet of onze weldadige stadgenooten, op wier mildheid nooit te vergeefs een beroep wordt gedaan, zullen zoowel door het zenden van geschenken, die voor verkoop op de Fancy-Fair geschikt zijn, als door een druk bezoek, tot het succes medewerken.

* * *

Mr. dr. Schoch, te Amsterdam, voorzitter van het centraal comité voor Bethesda, gevestigd te 's-Gravenhage, heeft Donderdag, ten behoeve van de stichting Bethesda, van een onbekende een bankbiljet van f 1000 ontvangen.

Curaçao.

Volgens onderstaande berichten, die wij aan de „Cur. Ct." en aan de „Vrijmoedige" ontleenen, breiden de stoomvaartlijnen zich nog steeds uit.

„Onze haven zal voortaan eens in de week geregeld worden aangedaan door het Noorsche s.s. „Viking", varende tusschen Pto. Cabello en Pto. Colombia. Deze boot, hoofdzakelijk ingericht voor het vervoer van vee, heeft ook accomodatie voor 30 le kl. passagiers. Zij komt zich hier van steenkolen voorzien van de firma S. E. S. Maduro en Sons, die als agents optreedt."

* * *

Volgens eene door de „Curaçaosche Handel Maatschappij", agentes alhier van den K. W. I. M. D., in het „Boletin Comercial" openbaar gemaakte tijdtabel van den nieuwen driewekelijkschen dienst van genoemde Mij. tusschen Amsterdam en Colon, zal de eerste boot dezer nieuwe lijn 3 December a.s. Amsterdam verlaten en na Barbados en La Guayara te hebben aangedaan, den 25en d.a.v. alhier aankomen, vanwaar zij twee dagen later naar Pto. Colombia, Carthage en Colon zal vertrekken. Deze laatste haven verlaat zij op hare terugreis den 1en Jan. 1914 en komt den 27sten dier maand te Amsterdam aan, na Carthage, Pto. Colombia, Curaçao (op 5 Jan. '14), Pto. Cabello, La Guayra, Trinidad en Havre te hebben aangedaan.

Gedurende 1915 zullen 3 vrachtbooten deze lijn bedienen. Deze dienst zal echter in den loop van het volgend jaar worden waargenomen door de drie nieuwe passagiersbooten, die in aanbouw zijn.

Door de totstandkoming dezer lijn heeft de gemeenschap tusschen Amsterdam en Curaçao en vice-versa in 22 dagen plaats. Dit mag wel als een vooruitgang worden beschouwd.

* * *

De „Amigoe" meldt:

De ingenieur v. d. Broek zal ons weer spoedig verlaten. Telegrafisch werd ZEd. door Prof. Kraus opgeroepen naar Callao in Peru, en zal 12 Dec. a.s. met de Duitse boot daarheen vertrekken.

Slechts drie weken lang kan ZEd. voor onze Curaçaosche haven werkzaam zijn. We hopen, dat de heer van den Broek in deze drie weken de komst van Prof. Kraus in Januari a.s. voldoende zal kunnen voorbereiden. Mocht hem nog eenige vrije tijd ter beschikking blijven, dan zouden wij prachtig kunnen profiteren van zijne tegenwoordigheid om den loop van den waterafvoer in en om de stad eens te regelen.

* * *

Blijkens onderstaand bericht uit de „Vrijmoedige" van 27 Nov. zal het een gunstig jaar worden voor de benedwindsche eilanden, wat de maisoogst betreft.

„Over regen heeft men in de laatste dagen zeker niet te klagen. Het hemelwater besproeit onzen grond vrij menigvuldig. Zoo heeft het gisteren van den morgen tot des namiddags 1 uur met korte tusschenpoozen geregend. De bui ging gepaard met gedonder. Schier al de regenbakken van het eiland zijn overgelopen."

* * *

In de „N. R. Ct." van 23 Nov. is een particuliere correspondentie uit Curaçao, die wel niet veel nieuws voor onze geregelde lezers bevat, maar waarvan het volgende toch meldenswaardig is.

Sprekende over de havenverbetering, schrijft de correspondent, dat hetgeen nu ten koste van zware geldelijke offers is tot stand gebracht, wel een bespotting lijkt van de urgentie der havenverbetering. Nadat er een kleine 1000 kub. meter zand uit den havenmond verwijderd is, blijkt er nu geen verder werk meer te zijn voor den kostbaren zandzuiger en de drie onderlossers.

De Koloniale Raad had aangedrongen, dat het werk zoude aanbesteed worden en het blijkt nu, dat deze het bij het rechte eind had. Op Curaçao ontbreekt volgens den corresp. de noodige ervaring en personeel voor de uitvoering van groote werken in eigen beheer, en hij betreurt het, dat het Nederlandsche aannemersbedrijf niet in de gelegenheid is gesteld om zich te laten gelden. Dit ware ook naar onze meening beter geweest; alleen gelooven we, dat de aannemingsom dan zeer hoog geweest zou zijn. Wij, die op het gebied van baggerwerken en havenaanleg een gevestigde naam hebben, zullen een droevig figuur slaan als de haven niet op tijd en voldoende gereed is, en toch zal dit niet de schuld zijn van onze bekwame waterbouwkundige ingenieurs.

De corresp. heeft nu zijn hoop maar gevestigd op de komst van Prof. Kraus. Het is wel jammer, dat al wat in onze W.-I. koloniën ondernomen wordt, nooit in ééns slaagt, maar altijd een getob wordt, omdat men huijverig is voor de armlastige koloniën te veel uit te geven en dus de zaken niet breed opzet. Ten slotte is men dan nog veel meer geld kwijt, dan dat men in eens flink, natuurlijk oordeelkundig, in de beurs had getast.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Ontevredenheid.

In de Perniagan — alzo de Pantjaran Warta — wordt in een „Ingezonden stuk" beweerd, dat

Teleph. Intercomm. 5492. **Vleeschhouwerij** Teleph. Intercomm. 5492.

Valkenboschplein 3. GERARD BLONK.

Moderne
Exploitatie.

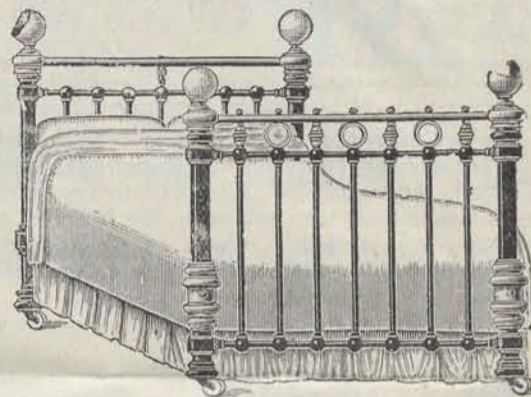
Levering
uitsluitend prima
kwaliteit.

Th. A. A. SIMONIS,

GROENMARKT 34, over de Prinsestraat.

TELEFOON 2535.

DEN HAAG.

Specialiteit in BEDDEN:

Groote keuze vanaf het beste tot het eenvoudigste.

Magazijn gesloten van half een tot twee uur.

RIPPEN

Pianohandel

PIET HEINSTRAT 42
ELANDSTRAAT 17.

Tel. 4683.

Verhuren Stemmen

N.V. Kleermakerij voorh. C. J. THEUNISSEN

HUIS EERSTE RANG

Noordeinde 39 - Telefoon HAAG 3190. - 's-Gravenhage

PRIMA ENGELSCHES STOFFEN.
SNIT EN STOF GEGARANDEERD.
AMBTSGEWADEN, HOFKLEEDING, LIVREIËN.
ABONNEMENTEN

Beleefd aanbevelend, G. H. PEETERS, Directeur

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES

WELBEKEND - BU ALLEN DIE-MET-VERLOF-IN-NEDERLAND-VERTOEVEN

DEGELUK-ONDERWIS-EN

DUITSCH, ENGELSCH, FRANSCH, SPAANSCH, ITALIAANSCH, enz.

LET-OP-HET-JUISTE-ADRES-DER-ORIGINEELE-BERLITZSCHOOL

OVER-DE-WAALSCHER-KERK

58^a NOORDEINDE NIET-BOVEN-KRUL TEL. 2234

Sigaren Ex- en Import Maatschappij v/h L. LANGE.

Leverancier van Z. K. H. Prins

Hendrik der Nederlanden.

Hertog van Mecklenburg, enz.

Lange Voorhout 86, 's-Gravenhage.

SPECIALE VERPAKKING VOOR DE TROPEN.

HOOGFIJNE LICHE BREMER SIGAREN
GEIMPORTEERDE HAVANA SIGAREN.

F. W. VAN WIJK,

DAMES-KLEERMAKER.

TOLLENSSTRAAT 118 - TELEFOON 3235.

Speciaal adres voor: PLUCHE MANTELS,
BONTMANTELS en TAILOR-MADE COSTUMES
naar maat.

onder de Inlanders het verhaal rondgaat en geloof vindt, dat, nu de nieuwe stuiverstukken in omloop zijn gebracht, ook de voorspelling zal uitkomen, die reeds eeuwen geleden gedaan is: dat in deze gewesten een verandering van muntsoort, ook een verandering van bestuur, van opperheerschappij, tengevolge zou hebben. Hoewel de Perniagan zelf niet aan deze voorspelling geloof, zelfs aantoon, hoe reeds meer dan eens voor Ned.-Indië de muntsoort veranderd werd, terwijl toch het N. I. Gouvernement gehandhaafd is gebleven, geeft dit Chineesche persorgaan het verhaal op zoodanige wijze weer en worden daarbij de laatste gebeurtenissen op het gebied van de volksbewegingen in herinnering gebracht, dat blijkbaar de bedoeling van 't blad is om ons Inlanders en met name weer de Sarikat Islam verdacht te maken bij het Bestuur, alsof wij er op uit zouden zijn een revolutie te maken. De Chineezsche schijnen opnieuw te willen stoken, om de Europeesche autoriteiten tegen ons op te zetten. Maar wat doen wij Inlanders dan toch tegen het Bestuur en tegen de Chineezsche? Gunnen dezen 't ons niet, dat wij nu tot besef van onze taak en roeping zijn gekomen, dat wij nu ook meer willen zijn, dan wij tot nu toe geweest zijn, dat wij meer willen weten, meer willen kennen en dat wij ons nu ook op den handel geworpen hebben. Waarom mogen wij, wat handel kennis en ontwikkeling betreft, niet gelijkwaardig worden aan de Chineezsche? Zouden wij dan vijandig tegenover elkander moeten staan? Dit stoken is alweer een bewijs, dat de Chinees ons niets gunt, ons overal buiten wil houden. Van verre hooren wij — zoo vervolgt de Pantjaran Warta in een ander nummer — het geschreeuw van de Perniagan (of telw de Chineesche Pers), welke laag neerziet op de S. I., daarbij uit het oog verliezend hoe 't gegaan is met de opkomst van het Chineesche volk (Ka o e m K e k b e n g). De Chineezsche schijnen zich niet meer bewust te zijn, wat hun voorouders hun voorgehouden hebben, nog veel minder weten zij wat de S. I. ons Inlanders wel leeren. Zij stellen de S. I. voor als een gevaar voor de Chineezsche.

Wij moeten toegeven, dat deze vereeniging, hoewel van onzen kant niet met vijandige bedoelingen opgezet, een gevaar voor hen kan zijn, als zij niet met hun tijd meegaan, niet willen inzien, dat wij Inlanders nu eindelijk het kleed hebben afgeworpen, waaronder wij toegedekt lagen, als een slapend, zwak kindje. Een gevaar kan deze beweging zijn voor hen, die zich niet met ons weten te verheugen over onze ontwaking, maar die naijverig zijn op onze bewustwording en ons zouden willen terugdringen en omverwerpen, daar waar wij bezig zijn ons op te richten. Als wij nu ook een waardige plaats in de wereld willen gaan innemen, dan kan men ons wel als een gevaar ook voor andere volken beschouwen, maar zijn wij daarom slecht en vals?

Och, Heeren Chineezsche, de Inlander was vroeger erg dom en laksch en daarom had hij veel tegenspoed en bleef hij arm, maar thans is er in de harten van velen onzer licht en leven gekomen, de sterkeren onder ons willen nu onze rasgenooten helpen om tot een nieuw leven op te staan, niet meer op te gaan in slaafsche onderworpenheid. Wij mogen niet langer dom blijven. De S. I. beoogt niets anders dan dat hare volgelingen, de Inlanders in 't algemeen, goed ontwikkelde menschen zullen worden. Soen Jat Sen wilde ten aanzien van de Chineezsche immers ook niets anders? Bloed moest in China vergoten worden om betere toestanden in het leyen te roepen, voor datzelfde volk, dat nu juicht en ons miskent.

De tegenpartij (sic) kan 't nu eenmaal niet verdragen, dat het Javaansche volk nu ook vooruit wil komen. Is 't dan zoo slecht van den Javaan, als hij niet langer gewillig wil blijven, als hij geslagen wordt? Moet hij 't geduldig blijven verdragen, als hij getrapt wordt? Mogen wij niet voor elkander en voor onze rechten opkomen? Mogen wij ons oordeel niet uitspreken over hetgeen er met ons gebeurt in ons eigen land? Moeten wij 't langer stilzwijgend toelaten, dat er met ons gezold wordt, dat b.v. plaatsnamen veranderd worden, zonder dat wij er in gekend worden, omdat die plaatsen in de handen van vreemdelingen zijn gevallen?

Ach, de rijken, de machtigen, de sterken, de verhevenen, dat zijn de vreemdelingen. De armen, de verdrukten, de tenachtgestelden, dat zijn de Inlanders. Is 't niet treurig? Moet de Inlander tegengewerkt worden, nu hij zich sterker wil gaan gevoelen, om zooals het een mensch betaamt te leven? God, de Almachtige zal ons om dit billijke verlangen niet veroordeelen. Maar het is de mensch zelf, die zijn evenmensch niet gunt dat deze mee zal plukken van de voordeelen van het leven, hem desnoods nog dieper in het ongeluk wil storten. De Inlander zou nog dommer, nog armer moeten worden, dan hij ooit geweest is, om hem des te gemakkelijker het bloed uit het lijf te zuigen!

Een Bundel „S. I. Sairs”.

Radja Pasisir adverteert in de Maleische bladen, dat hij in een bundel verzameld heeft alle liederen (Sairs), welke vervaardigd werden ter gelegenheid en herdenking van de algemeene vergaderingen der S. I., gehouden te Batavia in het komediegebouw „Thalia”, te Soerakarta, in het vereenigingslokaal van Boedi Oetomo, te Tanah Abang (Batavia), en ook betreffende de audiëntie door den Gouverneur-Generaal verleend aan vijf leden van het Centraal Comité der S. I. Behalve deze Sairs zijn in dien bundel ook opgenomen velerlei woorden en gedachten als wegwijzers op 's levens weg,

data van belangrijke voorvallen in de geschiedenis van de S. I. Het boekje telt 57 bladzijden met 253 Sairs en is voor 60 cts te krijgen bij de uitgevers van de Pantjaran Warta, bij Samioen, gewezen assistent wedana van Goenoeng Kelor te Meester Cornelis, ook bij de firma's Kho Tjeng Bie te Pantjoran en Nio Tjiang Oen te Rawa Malakka (Batavia).

Een nieuwe Vereeniging.

Te Bandung is opgericht de vereeniging „Himpoean Soedara”, tot doel hebbend: Het verleen van steun aan hare leden in handelszaken en aan de nabestaanden bij het overlijden harer leden. Zij tracht dit doel o.m. te bereiken door: 1o. het geven van adviezen in handelsaangelegenheden; 2o. het verleen van billijke wijze, onder nader door haar te bepalen voorwaarden, van financieelen steun aan de leden onderling; 3o. het onderling bekend maken van slechte betalers; 4o. het doen van uitkeeringen bij overlijden van leden. Het behalen van winst mag niet het oogmerk der vereeniging zijn. Leden van de vereeniging kunnen alleen zijn handelaren, die ingezetenen van het eiland Java zijn en den Mohamedaanschen godsdienst belijden. Voorzitter is: Mas Adiwinata, handelaar, wonende te Pasar Baroe (Bandong). Secretaris-Penningmeester: Hadji Domeerie, handelaar, wonende te Bandung. Commissaris: Hadji Badjoerie, handelaar, wonende te Pasar Baroe (Bandong).

De oprichters dezer vereeniging en onderteekenaars der Statuten onderwerpen zich overeenkomstig het daaromtrent bepaalde bij art. 13 der algemeene bepalingen aan het voor Europeanen geldende burgerlijk en handelsrecht. Al de toetredende leden zullen zich vóór de aanneming eveneens bij notarieele of onderhandsche akte moeten onderwerpen aan gemeld recht, overeenkomstig het hierboven vermelde wetsartikel.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Het doel der Chineesche Beweging.

De Hindia schrijft omtrent de Chineezsche beweging het volgende: Zelfontwikkeling, opwekking tot een gepast gevoel van eigenwaarde, ziedaar het doel van de tegenwoordige beweging onder het Chineesche volk. Deze verbreidt zich door middel van de taal, d.w.z. de taal van het moederland en door middel van het onderwijs, dat behalve de kennis van andere voor het leven zoo noodige vakken, ook die van de taal van het moederland beoogde en waarvoor men zich op eens met kracht aangetrokken gevoelde. De Tiong Hoa Hwe Koan-vereeniging koos de Tjeng Im taal (een dialect) als voertaal voor de leerlingen, die op hare scholen onderricht kwamen ontvangen. Door de leiders en hoofdmannen was dit verstandig ingezien. Men moest het in den aanvang de leerlingen niet te moeilijk maken met de kennis van verschillende dialecten. Het was voorloopig voldoende, dat men in één taal zijn gedachten wist uit te drukken, elkander in één taal verstaanbaar wist te maken. Maar dit was slechts de eerste stap.

Met onderwijs en volksontwikkeling moet niet alleen het gevoel van eigenwaarde worden verkregen, maar ook het nationaliteitsgevoel tot levendig besef gebracht worden. Dit gevoel moet hoog gehouden worden, in de eerste plaats door den band te leggen en vast aan te trekken tusschen alle Chineezsche in N. I. en die in het Chineesche Vaderland. Zonder dezen band zijn wij van China afgesneden en verliezen wij ons nationaliteitsgevoel.

Het is goed ingezien, dat door het onderwijs in deze richting te geven, de jeugd bewerkt moet worden, die op lateren leeftijd gekomen, van zelf de verkregen kennis in ruimeren kring verspreiden zal en die dienstbaar zal maken om ook anderen tot dit gevoel van liefde en aanhankelijkheid voor het Chineesche Vaderland brengen zal. Maar waartoe die aansluiting met China, die kennis van de Chineesche taal en van het Chineesche Vaderland, waar wij reeds van vroeger in Indië aangewezen waren om zelf in ons eigen onderhoud te voorzien, en waar van uit China nooit iets voor ons gedaan werd, nooit eenige aanraking met ons bestond, nooit een band werd aangehouden met de zonen die dat land hadden verlaten, voor goed vaarwel gezegd om in den vreemde een nieuw leven te beginnen? Waarom, waarvoor moeten wij nu, van onze kant, dien band vastleggen?

Ach, laten wij 't ronduit zeggen, gij allen weet het even goed: onze beweging heeft geen ander doel dan die gelijkstelling met andere naties in Indië te verwerven, als waarop wij dan krachtens kennis en ontwikkeling, zoo noodig met de hulp van China, aanspraak zullen kunnen maken, opdat langs geleidelijken weg, op vreedzame wijze, het verschil, de scheidingslijn zal wegvallen tusschen Europeanen en Chineezsche. Ziedaar de ware beteekenis van de Chineezsche beweging, die zelf weer zooveel beroering heeft teweeg gebracht. Geen verschil voor de wet en voor elkaar tusschen Europeanen en Chineezsche! Weg met de scheidingslijn, die niet meer past in onzen tijd! Belachelijk en kleinzielig (sic) is het daarom van de N. I. Spoorweg-Mij., die het noodig heeft geacht op hare lijn Batavia-Buitenzorg in de 3e klas wagens een bord te hangen met het woord „Europeanen” tot opschrift. Ook deze maatschappij maakt dus nog een onderscheid van rassen. Dit is hard, grof beleedigend! Wij zouden daar even grof tegenover kunnen zijn, maar dit zullen wij niet doen. Wij moeten door ons gedrag toonen, dat wij zoo'n behandeling niet verdienen.

VOOR INDIË. De aangenaamste, mooiste en nuttigste bezigheid is zeker het **Fluweelplekken**

en Schilderen. Onderricht bij

Firma TENZER, Noordeinde 139a, Den Haag

Magazijn en Fabriek van Schildersartikelen, voorwerpen om te Branden, Snijden, enz. RIJK GEILLUSTR. PRIJSCOURANT VAN HOUTWAREN tegen inzending van 50 cent franco Indië.

LUXE BROODFABRIEK PAUL C. KAISER
HOFLEVERANCIERS

ENGELSCHE CAKES
Prima en gewone, in verschillende smaken.
TULBAND in verschillende grootte.
Prima en gewoon KRENTENBROOD.

Gemeubil. Apartementen of Étages te huur,

voorzien van Electrisch Licht, Telephoon en verdere Moderne Gemakken.

Hoogewal 13-14, 's-Gravenhage HOLLAND.

C. HOYNG,
Spuistraat 20-22 Den Haag.
AMSTERDAM - UTRECHT.

Onze Geillustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.

TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.

Prijscourant gratis.

Disponibel.

HUPFELD'S FILIAAL
Directie:
DUWAER & NAESSENS
PIANO-, PHONOLA- en MUZIEKHANDEL
is gevestigd:
's-GRAVENHAGE **AMSTERDAM**
Kneuterdijk-Heulstraat, Stadhouderskade 19,
Tel. No. 27. Tel. No. 4698.

Disponibel.

VERKOOPHUIS

GROOT HERTOGINNELAAN 103
VALERIUSSTRAAT DEN HAAG
- Tramhalte Lijn 3 -

Eenig adres voor hen die zich goed en voordelig van nieuwe of Tweedehands Meubelen willen voorzien. — —

DAGELIJKS (ook des Zondags) GEOPEND
van 10 tot 4 uur.

Het doet ons genoegen te kunnen mededeelen, dat de maatschappij in den laatsten tijd ook in die wagens voor Europeanen Chineezers toelaat, die behoorlijk gekleed gaan en er overigens fatsoenlijk uitzien. Nog is bij ons in Indië verschil van wetten, van rechtspraak, van belastingen, van vrijheid van beweging, al werden in den laatsten tijd deze beperkingen ook verminderd.

Chineesche Japannerhaat.

In een ander nummer van hetzelfde blad koelt een journalist zijn woede tegen Japan. Met onze liefde en afhankelijkheid voor het Chineesche Vaderland — zegt hij — moet ook gepaard gaan haat en wrevel ten aanzien van de laatste gebeurtenissen met Japan. Wij hebben onze woede ingehouden, al hebben we ook dikwijls de vuisten gebald, als onrecht tegenover ons begaan werd. Mogelijk, dat de een of andere Japanner hier op Java dit geschrijf onder de oogen krijgt en daarover minder gesticht zal zijn. Maar daar storen wij ons niet aan. Wij zullen als Chineesch journalist onomwonden de waarheid zeggen, en als we soms door onze taal aan andere naties minder aangenaam zijn, och laten zij dan bedenken, dat anderen met hunne taal ook ons pijn hebben gedaan, onze vuisten van woede hebben doen ballen. Sedert China een Republiek werd, heeft Japan niet nagelaten een gemeene rol tegenover ons te spelen. Een zachter woord valt hier niet te gebruiken. Men zal zich o.a. herinneren, dat vele hoofden van den laatsten opstand in China, waaronder Soen Yat Sen uit China gevlucht zijn en op Japansche booten hun heil hebben gevonden. Toen is ook al gebleken, dat Japan in 't geheim de hand heeft gehad in den opstand. China heeft zich toen moeten bedwingen, kon begrijpelijker wijze nog niet handelen, zooals het rechtens handelen moest. China was zelf nog verdeeld, nog niet tot krachtsontwikkeling gekomen. Wel werd een Japansch officier opgehangen, werden andere officieren gevangen genomen en verscheidene andere Japanners gedood. Doch Japan deed natuurlijk, alsof zij niet wist, dat zijne officieren en onderdanen in den opstand betrokken waren. Geen grooter leugenaars dan Japansche diplomaten!

Japan vroeg met klem om genoegdoening aan China over deze daad en de gerechte straf voor de daders. Het vroeg ook om het ontslag van Generaal Tjanng Soen, om schadeloosstelling, enz. O, wat doet het ons leed, dat China nog niet krachtig genoeg is. Van een volk, dat zoo laaghartig is als het Japansche, hebben wij niets goeds te verwachten.

Natuurlijk dat Japan bevreesd is, dat China eens met zijn reusachtige bevolking tot eenheid en kracht zal komen. God, die rechtvaardig is, zal ook China eenmaal recht doen wedervaren tegenover Japan niet alleen, maar tegenover alle andere volken, die het te kort hebben gedaan.

Van Vreemde Koloniën.

Een modepraatje.

Eenige jaren geleden werd van verschillende zijden een strijd aangeboden tegen het dragen van vogelveren op de hoeden, en ook meer in 't algemeen tegen het bont. Sloeg die oproep aanvankelijk wel wat in en herinner ik mij op menige journeeleidooi te hebben gehoord voor de stelling, dat een vrouw zich zonder deze dierenroof evengoed kan mooi maken, merkbaar blijvend succes heeft, naar 't mij wil voorkomen, het streven toch niet gehad. Bonter met bont beladen dan de dames thans op straat wandelen, zijn zij voorheen wel niet geweest, en kwistig wordt de hoed ook met veren getooid. Bij de veren, die altijd min of meer voor versiering werden uitverkoren, a. d. z. die van den struis, den paradijvogel, den faisant, enz., zijn in de laatste jaren die van de aigrette en van den witten reiger gevoegd.

Deze modegril — moge het inderdaad slechts een voorbijgaande gril blijken te zijn — heeft een jacht losgelaten op deze vogels. Wij vinden hiervan melding gemaakt voor de warme streken van Europa, aan de oevers van de Niger, in de Soenda-eilanden en in Zuid-Amerika.

Om de zeldzaamheid gezocht, wordt de aigrette door die jacht tot uitroeiing gedoemd als de gril aanhoudt, of aan den oorlog geen einde wordt gemaakt. Mogen wij den heer E. Perrier, directeur van 't Museum voor natuurlijke historie te Parijs, gelooven, dan houdt een huis in Senegal er 300 jagers op na, die door bosschen en woestijnen trekken, om mooie vogels en speciaal aigrettes te schieten; in Conakry en Dubreka in Soedan bestaat een aigretten-markt; van Batavia worden ongelooftlike hoeveelheden vogeltooisels verscheept.

Volgens een te Parijs ingesteld onderzoek, zijn de 50.000 vrouwen en meisjes, die haar kost verdienen met bloem-maken, overgegaan in 't veerenvak; dit geeft den omvang aan van het gevaar, dat het mooiste gedeelte van de dierenwereld bedreigt, om te voldoen aan de fantasie van een seizoen.

Dit gevaar brengt er G. Ribes toe in „La Dépêche Coloniale” van 1 Dec. bescherming voor de vogels, in 't bijzonder voor de thans zoo gezochte aigrettes, te vragen. Hij dringt aan op 't beperken van de vernielzucht. Overal moeten groote oppervlakten aangewezen worden, binnen welke de vogels vrij kunnen leven. Waar geregeld bestuur is, zal, volgens Ribes, een hoog jachtrecht moeten worden opgelegd.

Wordt de veer duur, dan zullen, meent hij, de modeste

beurzen weer tot de bloem terugkeeren. — Kent deze schrijver de macht der mode wel? — Waarom zou men ook niet voor de aigrettes doen, wat voor de struisvogels gedaan is? Niettegenstaande den uitgebreiden handel in struisveren verdwijnt de vogel niet, hij wordt in groot aantal in Caïro, aan de Kaap, in Soedan, gekweekt. Zou van de aigrette ook geen huisdier te maken zijn? 't Is te beproeven. Een der voornaamste veerenhandelaars te Parijs heeft 10.000 fr. ter beschikking van den heer Perrier gesteld om een proef te nemen.

Deze uiting is een onderdeel van de groote beweging tot bescherming van de dieren en van de vogels in 't algemeen, een beweging, die haar vertakkingen heeft in vele landen en die wereldcongressen houdt.

Waar in deze zaak de uitvoer uit de Nederlandsche koloniën als een der hoofdbronnen genoemd wordt, meende ik den weergalm der verzuchtingen hier tot zijn recht te moeten laten komen.

FRANSCH KOLONIËN.

Bezoek aan Java.

De chef van het permanente bureau voor den landbouw aan het departement van koloniën te Parijs, de heer A. Chevalier, is in commissie naar Indochina gezonden, om een rapport uit te brengen over „Landbouwtoestanden en bestuursaangelegenheden in verband met elkander.”

Het doel is vooral gericht op verbetering van de rijstcultuur, hoofdbron van rijkdom, maar die, naar beweerd wordt, toch niet op economische wijze tot haar volle recht komt. Ook over de productie van rubber, koffie, enz. zal het onderzoek zich echter uitstrekken.

De heer Chevalier zal ook Java en Ceilon bezoeken, om de kulturen, die daar in bloei zijn, te bestudeeren, in verband met de vraag, in hoever er voor de Fransche koloniën voordeel van kan zijn te trekken.

Patriotisme en klimaat.

Eenige maanden geleden gaven wij de opgeschroefde mededeelingen weer, waarin het heerlijke voorrecht der kleurlingen uit de Fransche koloniën werd verkondigd, om er niet langer van verstoken te blijven hun plicht aan het vaderland te mogen volbrengen, door den militairen dienstplicht, evenals een in het moederland geboren Franschman, in Frankrijk te gaan vervullen. Zij zouden bestemd worden voor regimenten in 't voor hen gunstigste klimaat gelegen en alle maatregelen zouden getroffen worden, om zich daar echte zonen van 't land te kunnen voelen.

De geestdrift is geluwd. De werkelijkheid is anders geworden dan de voorspiegelingen. Al heeft de regeering het goede gewild, de natuur is ook hier sterker gebleken dan de leer. De afdeelingen kleurlingen, die thans in verschillende plaatsen van Zuid-Frankrijk in garnizoen zijn, zullen teruggezonden worden naar de koloniën, waarvan zij afkomstig zijn, omdat zij niet aan het klimaat hebben kunnen wennen.

BRITSCH KOLONIËN.

Geen deelname aan de Panama-Tentoonstelling.

Evenals de Deutsche regeering heeft die van Groot-Britannië, als resultaat van nader beraad, besloten niet officieel aan de tentoonstelling te San Francisco deel te nemen.

De Engelsche pers heeft dit besluit vrijwel algemeen afgekeurd, de wensch van de bevolking had zich anders geuit, de politiek had zich daarnaar behooren te voegen. In plaats hiervan heeft zij zich door de diplomatie laten leiden, vermoedelijk in overleg met Berlijn. De „Daily News” noemt dit „a bad blunder”, de „Daily Chronicle” „a profound error”, de „Times” heeft nog hoop, dat de Regeering op haar besluit zal terugkomen: „which is very difficult to defend”.

Zooals wel van zelf spreekt, is de Amerikaansche pers nog meer bitter gestemd. Wij hebben voor ons de „New-York Times”, „Tribune”, „N.Y.-Herald”, „Post”, die eenstemmig den goeden geest van het Br. volk en de Br. pers hoog verheffen, maar gal spuuen over de onvoorzichtige, weinig beleidvolle wijze van handelen der regeeringen te Londen en te Berlijn.

* * *

Japanners in Canada.

De immigratie van Japanners nam in Br. Colombia zoo toe, dat de Canadeesche regeering het toelaten van Japanners op Can. territoir voor drie maanden opgeheven heeft. Het verbod is ter kennis van de Japansche regeering gebracht.

* * *

Hongkong.

Hongkong, een der Britsche voorposten in verre landen, oefent meer invloed uit op het groote Chineesche rijk, dan andere dergelijke eenzame schildwachten van Engeland in andere werelddeelen op de nabij gelegen rijken deden. Het eiland, waarop de stad ligt, is wat kleiner dan Wight, de kolonie telt ongeveer 50.000 inwoners. Zij heeft een hoogeschool, waar de Chineezers een Europeesche opleiding kunnen genieten in kunsten, letterkunde en wetgeving. Zuid-China zendt er vele studenten heen; ook uit andere deelen van 't Hemelsche rijk komen leergierigen.

Volgens de laatste gegevens, ontleend aan „Financial News”, is de financieele toestand der kolonie zeer vol-

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten

Visch, Vleeschwaren
Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog, Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

Disponibel.

A. SCHARENBERG,
Hofleverancier. Tel. Interc. 2443.

Specialiteit
Tafel-Serviezen

Zuiver Nikkel, Alpacca, Alpacca Zilver
(wit metaal verzilverd) en Artistiek Tin

als: SOEPTERRINES, GROENTESCHALEN, SAUS-
KOMMEN, VLEESCH- en VISCHSCHOTELS, Enz..

Zeer groote verscheidenheid.

15 Hoogstraat 15 - Den Haag.

Specialiteit in Electriche Verwarmingsapparaten.
Het beste systeem en de beste kwaliteit.

Disponibel.

VERWEEGEN & KOK

Hoogstraat 23
DEN HAAG.
AMSTERDAM.
Kalverstraat 88-90

○

Complete
HARNACHEMENTEN
voor Ned.-Indië.

○

Geïllustreerde Prijs-
courant wordt op
aanvraag gaarne toe-
gezonden. ::

Disponibel.

DORDTSCH BANK

'S-GRAVENHAGE - KNEUTERDIJK 12-14

behandelt alle Bankzaken.

doende. De ontvangsten over 1912 bedroegen ruim 8 miljoen dollars. De uitgaven bleven bijna 1 miljoen dollar daaronder. De grootste uitgaven der laatste jaren vergde de spoorlijn Kanton—Kowloon; in 1912 werd daarvoor 1.262.000 dollar besteed.

De scheepvaartbeweging van Hongkong is, zooals bekend, zeer belangrijk. Het totaal der schepen in de havens der kolonie was in 1912 488.649, met een tonnenaantal van 36.735.149. Vergeleken bij 1911 zou dit wijzen op een vermindering van 54546 schepen, maar toch een toename van 555.997 ton. Het aantal kleine vaartuigen neemt af, terwijl dat van groote schepen vermeerderd.

Daar er geen douanedienst bestaat, zijn geen officiële gegevens beschikbaar over de bijzonderheden van de handelsbeweging, maar men is toch niet zonder statistische cijfers. Het komt ons niet nuttig voor deze hier weer te geven; volstaan kan worden met de vermelding van de voornaamste handelsartikelen. Deze zijn: steenkolen, katoen, meel, opium, kerosene-olie, rijst en hout.

Zal China later, in nauwer, er wel naar streven de hulp van den vreemden voorpost overbodig te maken, vooralsnog is aan Hongkong nog een taak, om niet te zeggen een rol, van betekenis toegedacht ter bevordering van de ontwikkeling van 't Grootte rijk van het Midden.

* * *

Natal.

Zal Nieuwjaarsdag den grooten protestoptocht van Durban naar Pretoria zien trekken? Zooals wij verwacht hebben, zijn de Indiërs niet voldaan over de instelling van de commissie van onderzoek, nu zij daarin niet vertegenwoordigd zijn. Een groote vergadering besloot in het lijdelijk verzet tegen de immigratiewet te volharden. De pas vrijgelaten leiders Gandhi, Polak en Kallenbach spraken de 6000 aanwezigen toe. De menigte zwoer de leiders trouw te zullen volgen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERAATUUR-OVERZICHT.

Het Zuid-Oost-Borneo-Reglement

of het Reglement op het rechtswezen in de Residentie Zuider- en Ooster-afdeeling van Borneo (Staatsblad 1880 No. 55), zooals het luidt na de tot heden daarin aangebrachte wijzigingen, bewerkt door Mr. W. J. M. Plate, lid van den Raad van Justitie te Soerabaja.

Dit geschrift verscheen te Batavia, bij de drukkerij „Papyrus”. In een October 1913 gedateerd voorwoord teekent de samensteller, die eenige maanden geleden ook een „Bali- en Lombok-Reglement” uitgaf, o.m. aan:

Voor zooverre mij bekend is, heeft eene afzonderlijke bewerking van het Zuid-Oost-Borneo-Reglement nimmer het licht gezien. Dat Reglement is sinds zijne inwerking-treding zóo herhaaldelijk gewijzigd en aangevuld, dat ik een goed werk meende te doen door van dat Reglement eene bewerking samen te stellen. Niet iedereen, die het Reglement heeft toe te passen, houdt van de daarin aangebrachte wijzigingen in extenso aanteekening, velen vermelden naast de gewijzigde bepalingen slechts de Staatsbladen, waarbij de wijzigingen zijn vastgesteld, en bij ondervinding weet ik dat men — vooral op de buitenbezittingen — niet altijd het Staatsblad, dat men wenscht te raadplegen, kan machtig worden.”

Encyclopaedische publicaties.

Volgens de „Java-Bode” is verschenen het vierde nummer der publicaties van het Encyclopaedisch Bureau, behandelende het economisch gedeelte van de gewestelijke maandverslagen der Buitenbezittingen, waarbij tevens een overzicht wordt gegeven van de handelsbeweging, loopende over de maand April.

Over rouwen in den Ind.-Archipel.

In de „N. R. Ct.” lezen we ondervolgend stuk, dat we veronderstellen te zijn geschreven door den heer J. F. Snelleman.

In den laatsten tijd is er over het rouwen nogal eens geschreven, ook in deze courant; rouwen is oorspronkelijk, zoo zeide men, zich vermommen ter bescherming tegen den vrijgekomen geest of de ziel des overledenen. Alb. C. Kruijt is een van hen, die deze meening zijn toegedaan. „Sommigen”, schrijft hij in zijn boek „Het animisme in den Indischen Archipel”, „meenen er in te zien eene poging om den overledene te overtuigen, dat men zeer bedroefd is over zijn heengaan. Dit motief moge er later zijn bijgekomen, verschillende omstandigheden wijzen er op, dat het inderdaad een zich verbergen is.” Tegen deze opvatting verzet zich de heer M. J. van Baarda, zendeling te Galela op Halmahera; en van dat verzet blijkt in zijn opstel Een apologie voor de dooden, opgenomen in de nieuwste aflevering (1 van dl. 69) der Bijdragen t. d. taal-, land- en volkenk. van N. I. Levende te midden der Galelareezen schrijft hij over hetgeen hij bij deze menschen waarnam en met een bijtitel noemt hij zijn opstel eene bijdrage tot de kennis van het Galela-reesche volk. Dit volk — en hierop komt het aan — onderscheidt twee geesten: 1°. de ziel des gestorvenen (d.i. de goede geest, die men eer bewijst door beweenen, rouwen, doodenfeesten en doodenoffers); 2°. den boezen geest die den overledene gedood heeft en tegen wien men de noodige veiligheidsmaatregelen moet nemen, om niet hetzelfde lot te ondergaan. „Zoo althans is het bij de Galelareezen”, schrijft Van Baarda, na deze splitsing uitge-

legd en zoodoende opgewekt te hebben tot onderzoek elders naar deze tweeërlei geesten.

Waarvoor nu al die rouwverboden? De Galelareezen zeggen, dat deze dienen om den doode te gedenken; omdat de overledene dit en dat niet meer kan doen, hebben of genieten, willen ook de achterblijvende verwanten zich dat alles wel ontzeggen, uit liefde tot hem. Dit is wel een hogere opvatting, iets menschelijker dan de algemeen geldende beschouwingen, die het element van droefheid om de overledenen geheel terzijde stellen; uit dien hoofde reeds zal Van Baarda's verklaring instemming vinden. Nu hij velen tegen zich heeft, doet het hem ongetwijfeld genoegen, wanneer we hem even influisteren, dat Tylor, de schrijver van Primitive culture, rooit gehoord heeft van deze vermoming. „I have been always contented with the idea of the black expressing sorrow”, schrijft hij in een briefje, als antwoord op een vraag over deze zaak; en verder meent hij, dat het dragen van zwart als rouwkleur „simply refers to the dead, passing from day into night.” Eigenlijk zijn dit twee verschillende verklaringen; en nog eigenlijker heelemaal geen verklaringen.

Dr. Brandes' geestelijke nalatenschap.

Het is bekend, dat de geleerde Dr. J. L. A. Brandes, die in 1905 te Batavia vrij plotseling overleed, een schat van aantekeningen heeft nagelaten, vooral op epigrafisch gebied.

Thans is met de uitgave van die nalatenschap een aanvang gemaakt, onder den titel: Oud-Javaansche oorkonden. Nagelaten transcripties van wijlen Dr. J. L. A. Brandes, uitgegeven door Dr. N. J. Krom. (Verhandelingen van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen. Deel LX, eerste stuk).

Tijdschrift voor Indische Taal-, Land- en Volkenkunde.

Van het door het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen uitgegeven tijdschrift met bovenstaanden titel, verscheen van deel LV afl. 4—6.

De volgende onderwerpen worden er in behandeld: De Patapaan Adjar soeka rësi, anders gezegd: de kluisenarij op den Goenoeng Padang. Tweede bijdrage tot de kennis van het oude Soenda, door C. M. Pleyte (met afbeeldingen). — Bijdrage tot de ethnografische kennis der Mariende-Anim, door O. G. Heldring (met afb. en kaart). — Prambanan en omliggende tempels, door E. F. Jochim (met afb.). — De Patoentoeng, door W. A. Pénard (met noten van dr. N. Adriani). — Korte aantekeningen nopens de Kaja-Kaja aan de Noord-Westrivier (Nieuw Guinea), door W. K. H. Feulletau de Bruijn. — Nota van toelichting betreffende het zelfbesturend landschap Barroe, door O. M. Goedhart. — Epigrafische aantekeningen, door Dr. N. J. Krom. — Gajamada's sterfjaar, door Dr. N. J. Krom. — Dr. C. W. Seidenadel: The language spoken by the Bonto Igorot, door Dr. N. Adriani.

Mr. A. Paets tot Gansoyen herdacht.

In No. 32 van het „Weekblad voor Indië” wijdt de heer M. van Geuns een mooi artikel aan de nagedachtenis van Mr. Paets tot Gansoyen, die onlangs te Soerabaja, in de kracht van zijn leven, plotseling overleed.

Nooit, geloof ik — zegt de heer v. G. — heb ik met zooveel weemoed in het hart een woord van afscheid geschreven ter eere van de nagedachtenis van een bekende persoonlijkheid, als thans, nu de plicht op mij rust Mr. A. Paets tot Gansoyen, landsadvocaat te Soerabaja, te herdenken. Bij zijn geheel onverwachten dood op 12 November j.l. was het of van het maatschappelijk gebouw een zware pijler instortte; in de Europeesche gemeenschap was mr. Paets een figuur, in wie honderden belangen samenkwamen; een middenkunt van veelsoortige maatschappelijke werkzaamheid. Ieder kende hem te Soerabaja en ieder voelde dadelijk, dat de gemeenschap een zware slag getroffen had; dat zij een verlies had geleden, 't welk zich niet zou laten herstellen.

De Indische Mercur.

No. 51 opent met een artikel van den heer A. Heldring over den heer H. C. Prinsen Geerligts, naar aanleiding van diens benoeming door de Amsterdamsche Universiteit, tot eere-doctor. Een welverdiende onderscheiding!

Verder bevat dit Nr.: Resultaten van de campagne 1912/13 in Oostenrijk-Hongarije, door Dr. H. C. Prinsen Geerligts. — Mededeelingen van het Bezoekisch Proefstation, door P. Hondius. — De Westinghouse-Leblanc-luchtpomp in de suikerfabriek, door K. Albert. — De rubbercrisis in Bolivia. Kultuurberichten (Particuliere landen. — Koelie-ordonnantie voor Oost-Java. — Wild-houthandel. — Bacovencultuur in Suriname, enz.) — Kleine mededeelingen. (De landbouwtentoonstelling te Bandoeng. — Semarangse tentoonstelling. — Een abattoir voor Soerabaja, enz.) — Verkeerswezen. (De prauvaart aan Java's Noordkust. — De brand van de Kangean, enz.) — Financieele berichten en verslagen, zoodat de overige wekelijksche rubrieken.

Cultura.

Het December Nr. van Cultura bevat de periodieke bijdrage van den heer M. Buysman te Nongko Djadjar over de kennis van het klimaat van Oost-Java, waarbij schr. mededeelingen doet tevens van planten-geographischen aard. De volgende zin trok onze aandacht.

„Op mijn informatie omtrent Fort de Kock ontving ik ten antwoord, dat er aldaar niemand woonachtig is

KON. NEDERL. MANDENFABRIEK
FERD. VAN VLIET
NOORDEINDE 158. DEN HAAG.

Mailbanken.
Sanatorium Stoelen.

Disponibel.

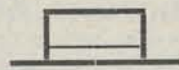
DE BAS & Co., Bankiers
HEERENGRACHT 17 - 'S-GRAVENHAGE
BELASTEN ZICH MET ALLE BANKZAKEN

:-: Safe-Inrichting. :-:

Disponibel.

MAGAZIJN VAN:

Heeren Hoeden

EDUARD PELGER

PRINSESTRAAT 35 :: 'S-GRAVENHAGE

TELEPHOON 3902

Disponibel.

Zuid-Hollandsch Koffiehuis

GROENMARKT 37 — DEN HAAG.

CAFÉ RESTAURANT.

DINERS van 5—8 uur. vanaf f 1.-, f 1.50 en hooger
Grootste Biljartzaal van 's-Gravenhage, 12 Biljarts

Disponibel.

Bloemenmagazijn „Corona”,

DEN HAAG - Valkenboschlaan 78.

BOUQUETTEN, KRANZEN, BLOEMENMANDEN, worden in den kortst mogelijken tijd geleverd tegen billijke prijzen.

Bloembollen en zaden.

TELEPHOON 6478.

Aanbevelend, UEd. Dn. P HONIGH

Deze zaak heeft GEEN Filialen.

die zich voor planten interesseert! Het beste klimaat ter wereld moet dus onbetwist gelaten worden omdat het betreffende land als bevolking „vliegende” bewoners heeft, die haast iedereen dag voor anderen plaats maken! Wat zou men in zulk een klimaat, waar juist genoeg regen valt, kunnen doen, wanneer daar een gefortuineerd persoon woonachtig was, die zich voor zulke proefnemingen interesseerde! Wat men in Europa met enorme kosten gedaan krijgt, zou men daar met uiterst geringe uitgaven verkrijgen.”

Zeemansgids Oost-Indische Archipel.

Bij Mouton en Co. te 's-Gravenhage verscheen thans ook het tweede gedeelte van deel III (derde druk) van den „Zeemansgids voor den Oost-Indischen Archipel”. (Uitgave der afd. Hydrographie van het Ministerie van Marine).

Dit 2de gedeelte behandelt: Zuidkust Borneo. — Straat Makassar. — Oostkust Borneo tot en met St. Lucia-baai. — Westkust Celebes van Djenepono tot Stroomkaap.

Deze uitgave verdient veel meer de algemeene aandacht dan haar gewoonlijk ten deel valt. Afgaande op den titel zou men alleen nut verwachten voor den „zeeman”; evenwel: de geograaf, de econoom, de geoloog, de botanicus en zoöloog enz., ja zelfs de historicus kan somtijds bij zijn studiën dezen „Zeemansgids” met vrucht raadplegen.

Een willekeurige bladzijde opslaande (n.l. 135) lezen wij daar bijvoorbeeld:

Makassar, de hoofdplaats van het Gouvernement van Celebes en onderhoorigheden, is eene belangrijke handelsplaats en de stapelplaats van de producten van Celebes en de Molukken. De oude stad, het eigenlijke Vlaardingen, is op Europeesche wijze gebouwd en met rechte straten doorsneden. Het middelpunt van den handel is hier de Passerstraat, waar aan de eene zijde zich de pakhuizen en kantoren der Europeesche kooplieden en het havenkantoor bevinden en aan de andere zijde Chineesche en andere toko's gevonden worden.

Aan de zeezijde ligt het fort Rotterdam, dat als verblijfplaats dient voor het garnizoen. Ook de officierswoningen zijn binnen het fort gelegen.

Ben. het fort bevindt zich het Prins Hendrikplein, waarop men de Sociëteit en de Gouvernementskantoren aantreft. Aan de Westzijde strekt dit plein zich tot aan zee uit, aan de Oostzijde verbreedt het plein zich tot het uitgestrekte Kerkplein, waarop aan de Noordzijde het Hoogepad uitkomt, een breede, met tamarinde-boomen beplante laan; de enigszins verder gelegen Heerenweg is met kanarie-boomen omzoomd.

Aan het Hoogepad bevindt zich het huis van den Gouverneur. Eindelijk moet nog het Koningsplein genoemd worden, een reusachtig grasveld, dat door fraaie wegen omgeven is en waar andere andere de gebouwen van den Raad van Justitie liggen. Op den weg naar Gowa ligt het vroegere fort Vredenburg; het militaire hospitaal wordt daar dichtbij aangeroken. Om boven omschreven gedeelte van Makassar strekken zich tal van inlandsche kampongs uit; in een daarvan wordt het vervallen graf gevonden van Dipa Negara, die hier in ballingschap stierf. De omstreken van Makassar zijn laag en moerassig.

Bevolking. — Handel. De bevolking van Makassar bestaat uit ongeveer 27.000 zielen. De inlandsche bevolking bestaat voornamelijk uit Makassaren en Boegineezen. Dezen belijden den Islam. De Makassaren en Boegineezen, welke in levenswijze, zeden, gebruiken en lichaamsbouw overeenkomen met de Maleiers, spreken twee verschillende, doch zeer nauw aan elkaar verwante talen. Op de hoofdplaats wordt voornamelijk Makassarsch gesproken.

Behalve met den handel, houdt de bevolking zich bezig met de vischvangst, den scheepsbouw, die zich uitstrekt tot alle soorten van inlandsche vaartuigen, het breien van netten, het maken van mat- en vlechtwerk, het vervaardigen van welriekende oliën, zooals de bekende Makassarolie, het uitoefenen van verschillende ambachten, zooals goud- en wapensmederij, schrijnwerkerij enz.

De vrouwen hebben eene groote bedrevenheid in het spinnen en weven van katoenen en andere stoffen; dit geschiedt niet slechts voor eigen gebruik, maar ook voor den uitvoer, die vrij groot is.

Uitgevoerd worden te Makassar hoofdzakelijk koffie, parelschelpen, gom, specerijen, rotan, copra en huiden; ingevoerd worden voornamelijk lijnwaadgoederen, ijzer- en staalwaren en levensmiddelen.

De Indiër.

No. 10 van het Weekblad „De Indiër” bevat o.m.: Als het moet: Revolutie, door F. B. — Een bedenkelijk Koninklijk besluit (vervolg), door Junius Brutus. — Een Indische Mohammedaansche patriot over de eenheid der Indiërs, door Ardjoena. — Oostersche voorzichtigheid voor Westersche beschaving, door een Oosterling. — Uit de pers.

Leeszaal Heulstraat 17.

Op-ave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zonen feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags.

De Planter, Onze West, de Surinamer Courant, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Cou-

rant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruis blad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften, en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:
Hou en trou, Vrede door Recht, De stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zending-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvende en industrieelen middenstand, Exportblad, Cultura, Deutsche Kolonial Zeitung, Ned. Zendingbode, Maandbericht van het Weekblad voor Indië met Dames Weekblad, Insulinde, Deutsche Wochenzeitung für Niederland und Belgien, La Gazette de Hollande, Ned. Staatscourant, enz.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra-Post; De Sumatra-Bode; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercur; Weekblad voor Indië; De Bandelier; De Banier; De Ind. Gids; De Vrouw in de XXe eeuw; Neerlandia; Bandera Wolanda; Koloniaal Tijdschrift; Handelsberichten v. h. Min. van Landbouw; Korte Berichten voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Tijdschrift der Mij. voor Nijverheid; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw-Syndicaat; Archief v. d. Suikerindustrie in Ned.-Indië; Brochures, enz.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Het Dagelijksch Bestuur heeft met de waarneming van het Secretariaat van het Hoofdbestuur belast den heer E. F. GROOS.

Van de Afd. Arnhem:

Voordracht met Lichtbeelden te houden op Maandagavond 5 Januari 1914, 's avonds te 8 uur in het Logegebouw in de Rijnstraat te Arnhem. Onderwerp: Een reis door den kleine Soenda-eilanden. Vrije toegang voor leden en geïntroduceerden. Overigens tegen entree van fl.—.

De 1ste Secretaris der Afdeling,
J. P. C. HARTEVELT.

Van de Afdeling Breda en Omstreken:

VOORDRACHT te houden op Dinsdagavond 6 Jan. 1914, aanvang 8 ure in de bovenzaal van het Zuid-Hollandsch Koffiehuis, Grootte Markt, Breda, door den Heer Hoofd-Redacteur van de „Arnhemse Courant J. A. BROUWER, over wijlen Raden Adjeng Kartini, toegankelijk voor de leden en een huisgenoot. Voor niet-leden tegen betaling van 10 of 25 cent.

HET BESTUUR.

Lijst van Passagiers:

Van het Nederl. S. S. „Rindjani”:

Vertrokken van Rotterdam naar Ned.-Indië 27 December 1913. J. G. van Alkemade, A. H. Bakker, D. L. Beck, C. Bergman, P. A. Bergsma, Dr. H. Birkner, B. de Boer, R. Bijkerk, Mevr. Bijkerk, F. da Camara Mello Cabral, H. J. Creemers, Mevr. Creemers, J. H. Deenen, Mevr. Deenen, Dr. L. J. C. van Delden, Mev. S. van Deventer, D. M. Dias-Newton, A. Diemont, J. H. van Doorn, L. Douwes Dekker, H. J. Dijkstra, A. Enuma, Mevr. Enuma, Mevr. L. Everard-Boelaars en 2 kinderen, R. J. Haddon, P. F. H. Harsveldt, W. K. M. Hazew, Mr. A. T. L. A. Heyligers, Mevr. Heyligers, Mev. A. Jacobs, H. Karsten, J. Kampen, Dr. A. Kimmel, J. H. Koolhoven, Mr. T. J. de Kruyff, G. C. A. Kuen, A. Leite de Magalhaes, C. van der Linde, Mevr. van der Linde en 3 kinderen, Longueville, Linn-Keng-Kie, Mr. G. L. Mens Tiers Smeding, Mr. J. P. Mooyman, J. A. Nassy, H. Obbink, T. Oldenburger, Mevr. Oldenburger, G. Oosterhof Dzn, Mevr. Oosterhof en 2 kinderen, Dr. J. D. Otten, W. C. Pruis, Mevr. Pruis, L. F. W. Reyckers, Mevr. Reyckers en 4 kinderen, C. A. Rogge, C. J. L. Rooseboom, A. A. Ruimschoel, Mevr. A. E. F. Ruyter-Houtschildt, H. P. F. H. Seerden, Mevr. Seerden, Mev. N. Seket, A. C. H. Seyffer, Mevr. M. E. Silvester-Koolhoven, R. O. Spanier, H. Stegenga, Mevr. Stegenga en 6 kinderen, J. Stroobach, Mevr. Stroobach en 3 kinderen, A. J. A. Valente, Mevr. Valente, J. M. v. d. Veen, Mevr. M. E. Verroen-Spaan, Mev. P. C. U. Welsink, J. Wirtz, Mevr. Wirtz, Mevr. L. H. Wijt-Coster v. Voorhout, S. L. v. Wijnbergen, P. H. Zieren, G. v. d. Zoo de Jong, J. G. Zweers.

Naar Tusschenhavens C. H. Lane.

Van het Nederl. S. S. „Ophir”:

Vertrokken van Batavia naar Rotterdam 4 Dec. 1913. Naar Padang H. C. J. Gunning, en echtgenote, A. H. Gallie, B. G. Gloyne, B. F. Brugsma, Mev. L. Adam, Mevr. Wed. C. Coldenhoff, J. E. H. Ferguson en kinderen, Mevr. R. Janssen en kind, Mevr. L. Kampman en kind, Mevr. Jhr. A. G. Alwijin en kind, naar Colombo J. Lionel Marie, naar Marseille en Nederland J. W. Bloem, Max Blokzijl, G. Carlo, Mevr. Wed. Dirkzwager en 2 kinderen, G. v. Everdingen, echtgenote en kind, A. van Gelder, W. L. Jenissen, Mevr. L. A. C. Kuyjman en 3 kinderen, W. A. van Oorschot, echtgenote en kind, L. Pisuissie, E. L. Walter, J. A. v. d. Berg, H. M. Boender, S. Boema, J. Castelli M. Dalmeijer, M. Muije, H. K. Muller, Mev. C. M. Wesselink, J. de Wijn, H. J. C. Fischer J. van Cyzen, Ch. G. A. Grevelink, J. C. Held, A. Lampe, A. Porcher, echtgenote en kind, W. v. Pernis Jr., G. Visser.

Ingezonden.

China in Nederlandsch-Indië.

In het Voorloopig Verslag op de Koloniale begroting voor 1914 had de Eerste Kamer het volgende aangetekend (§ 8):

„Gevraagd werd, of het noodige geschiedt om de Chinese Regeering van de onjuistheid van grieven te overtuigen, welke nu en dan tegen het N.-I. Gouvernement van Chinese zijde worden geopperd.

D. VAN HEIJNINGEN & ZOON

Kleedermakers.

HOOGHE WAL 13-14. 'S-GRAVENHAGE.
2de huis van af de Kon. Stallen. Telefoon 590

Steeds de nieuwste Engelse en Schotsche Stoffen voor Dames en Heerenkleeding naar maat.
Coupe en bewerking 1ste klasse.

Disponibel.

Toko Betawie,

(Firma ALBRECHT & ELFFERICH.)

Koningin Emmakade 55. DEN HAAG.

Voornaamste en beste adres voor alle Ingrediënten voor de Rijsttafel.

Specialiteit in Samballans en Indische Siropen.

OPGERICHT 1880. — TELEFOON 2610.

Disponibel.

LIESKER

Frederikstraat 163

Valkenboschpl. II^d

DEN HAAG.

COMESTIBLES

KOLONIALE
WAREN

INDISCHE
INGREDIËNTEN

INSTITUUT VOOR MEISJES

EXTERNAAT — BEPERKT INTERNAAT.

Kronenburgersingel 2 en 4, Nijmegen (Holland)

School- en Pensioengeld internaat f 800.—

Met inbegrip der vacaties . . . f 1000.—

De Directrice: A. J. NELCK

MAGAZIJN VAN DAMES-HANDWERKEN EN LUXE-ARTIKELEN

Fa Wed. A. v. Winkoop

Noordeinde 40 - 's-Gravenhage
Telefoon 2219.

Hofleverancier van H.M. de Koningin.

Hoflever. van H.M. de Koningin Moeder.

GAZEN WERKEN

gecopieerd naar GOBELINS uit Musée du Louvre en Musée de Cluny voor Fauteuils - Eetkamerstoelen - Schoorsteenranden en Kussens ZICHTZENDINGEN FRANCO DOOR GEHEEL NEDERLAND.

Telef. 7857

J. B. HEIJDEMAN,

Telef. 7857

Valeriusstraat 3.

CONFISEUR - CUISINIER - PATISSIER.

Beslist betrouwbaar adres.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.

ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

Door anderen werd, onder verwijzing naar twee voordrachten van den heer Henri Borel (Ind. Gen. 15 April 1913 en Moed. en Kol. 25 Nov. 1913) en de daarop gevolgde gedachtenwisseling, de overtuiging uitgesproken, dat men, zeer zeker, de Chineezers in onze koloniën met strikte en wijze rechtvaardigheid dient te behandelen, maar aan den anderen kant behoort te waken tegen handelingen, waardoor zou kunnen worden tekort gedaan aan ons soeverein gezag in N. I."

In de Memorie van antwoord geeft de Min. v. Kol. hierop dit bescheid:

„Het ligt in de rede, dat, alleen wanneer van de zijde der Chin. regeering de aandacht op grieven van haar onderdanen wordt gevestigd, althans indien daartoe aanleiding bestaat, onzerzijds getracht kan worden haar te overtuigen van de onjuistheid. Dat wordt dan ook in voorkomende gevallen niet nagelaten.

De meening, dat een strikte en wijze rechtvaardigheid, ook tegenover de Chineezers in onze koloniën, behoort gepaard te gaan met eene strenge en vaste handhaving van het Ned. gezag, wordt door den ondergeteekende ten volle beaamd."

Wel wat Olympische orakeltaal, zouden wij zeggen. Grieven van Chineesche onderdanen. Maar wie beschouwt de Chin. regeering als haar onderdanen, en wie de Ned. als zoodanig? „Althans als daar aanleiding toe bestaat", dit spreekt van zelf en zegt dus niets, of 'twil zeggen, dat zelfs bij aanleiding nog eens overwogen zal worden of met de aanleiding wel rekening gehouden zal worden en dan zegt het veel. Overtuigen van onjuist inzicht wordt ten opzichte der Chineesche regeering „in voorkomende gevallen niet nagelaten", hierin zou opgesloten liggen, dat op den tot nu toe ingeslagen weg zal worden voortgegaan. Maar dan is aan hetgeen volgt weer alle waarde ontnomen, aangezien „een strenge en vaste handhaving van ons gezag" tegenover China niet plaats heeft gevonden.

Moge de mondelinge behandeling de noodige helderheid brengen. X.

Personalia.

H. Colijn.

Het „Bat. Hbl." van 3 December meldt: Met het stoomschip „Maetsuijker" is hedenmorgen van de Westkust van Sumatra aangekomen de heer H. Colijn, oud-minister van Oorlog. Zooals men weet, kwam de heer Colijn via China naar Indië en verbleef hij eenigen tijd te Medan bij zijn broeder. Van Medan ging de heer Colijn naar de Westkust. Ter verwelkoming van den heer Colijn was een groot gezelschap te Tandjoeng Priok aanwezig. Naar men ons mededeelde, zal de heer Colijn eenigen tijd de gast zijn van den gouverneur-generaal te Buitenzorg.

Prof. Boeke.

De „Javabode" meldt: Deze hoogleeraar komt aan de Stovia een leeraar vervangen, die met buitenlandsch verlof gaat. Het initiatief tot deze vervanging is van den directeur der school uitgegaan, die vernomen had, dat prof. Boeke wel bereid was voor eenigen tijd naar Indië te komen, bijv. ter vervanging van een leeraar aan de school tot opleiding van inlandsche artsen.

Een gelukkig denkbeeld lijkt ons deze vervanging. Zoo iets moest meer kunnen worden toegepast; en Nederland en Indië hebben daarbij voordeel.

Erkenning van verdiensten.

De gemeenteraad van Batavia verleende aan de weduwe van den overleden directeur der gemeentewerken Luyten een levenslange tegemoetkoming van f 100 's maands, tenzij zij hertrouwt, benevens een bedrag ineens van f 700, zijnde het salaris over December, dat de heer Luyten zoo hij in leven ware gebleven, zou hebben ontvangen. Bovendien krijgt zij vrijen overtocht naar Europa en zal de gemeente, tegen vereffening van het resteerende bedrag, de auto, welke nog niet geheel afbetaald is, overnemen.

Bewaarder van het Kadaster.

Ter vervanging van den de vorige week overleden bewaarder van het kadaster alhier F. L. G. Vincent, zal de in den loop van dit jaar van buitenlandsch verlof teruggekeerde ambtenaar H. E. van Dijk, die te voren deze functie bekleed heeft, weder als zoodanig worden benoemd.

De waterstaats-dienst in Zuid-Sumatra.

Luidens de officieele berichten van gisteren is de van buitenlandsch verlof teruggekeerde hoofdingenieur der B. O. W., de heer T. J. van Oppen, ter beschikking gesteld van den departementschef.

Naar wij vernemen, zal de heer Van Oppen geplaatst worden te Palembang, in het belang van den waterstaatsdienst in Zuid-Sumatra.

Evenals sedert het vorig jaar te Medan een hoofdingenieur, de heer R. van den Broek d'Obrenan, geplaatst is voor de voorbereiding van de vorming van een waterstaatsafdeeling in Noord-Sumatra, is ook de plaatsing van een hoofdingenieur in Zuid-Sumatra te beschouwen als de voorbode van een eventueel aldaar op te richten waterstaatsafdeeling.

Een held.

Een kleine groep „Heilsoldaten" stond aan het station

te Bandoeng om afscheid te nemen van een der hunnen, den bekenden dr. Wille.

In verband met dit vertrek schrijft de Van den Dag schrijver der „Preangerb.":

Jaren geleden — hij was toen nog oogarts in Denemarken, — groeide de bezieling voor liefdewerk in hem; hij sloot zich aan bij het Heilsleger. Daarna volgde zijn reis naar Londen. In het hoofdkwartier sprak hij eenvoudig als immer de woorden, waarmede hij zijn leven weg-schonk: Stuur mij daarheen, waar lijden is. Ik ben bereid te gaan, ook naar het donkerste hoekje der aarde.

Hij kwam naar Java, bijna zeven jaren geleden, om blinden en bijna blinden het licht in de oogen te hergeven. Zeven harde jaren, zeggen zij, die weten onder welke bekrompen, ongunstige omstandigheden hij aan de warme Noordkust, te Semarang, zijn taak vervulde. Maar voor hem waren het gelukkige jaren, om de schoonheid van te kunnen geven. Van 1908—1912 alleen heeft die eenvoudige stille man duizenden geholpen. De statistiek wijst aan 133778 consulten, 2421 operaties.

Nu is hij op. Nu moet hij terug naar het koelere Noorden en heden, Donderdag, gaat hij aan boord van de „Grotius".

Met vrouw en drie kinderen gaat hij zijn vaderland terugzien. Behalve het geluk zijne roeping te hebben volbracht en duizenden te hebben geholpen, heeft het leven hem hier niets gebracht. Dat geluk is zijn schat, meer verlangt hij niet. Indien hij ooit gevraagd had, zou het gouvernement hem jaarlijks eenige duizenden hebben uitgekeerd. Hij vroeg niet.

Die man dwingt eerbied af.

In Augustus van het volgend jaar komt hij terug om zijn arbeid te hervatten. In dien tijd zal te Semarang door anderen een nieuw hospitaal voor hem gebouwd zijn, een grootsche instelling, waarvoor de weldadigen in deze landen het geld hebben bijeen gebracht. En het gouvernement zal krachtig steunen. Dat hospitaal zal een monument zijn voor de grootheid van dien stillen, nederigen, heldhaftigen mensch!

Officieele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 28 Nov. 1913, No. 95. Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: 10 maanden verlof aan de onderwijzeres Mej. C. M. Wesseling; 11 maanden aan den adjunct-chef A. Tom; 1 jaar aan den ingenieur W. F. de Wilde; 4 maanden aan den bureau-klerk Mej. A. W. Frees; 1 jaar aan den ass.-res. L. U. van Steenis; 9 maanden aan den commies-redacteur G. M. Johannes; 8 maanden aan den onderwijzer L. H. Scheffers.

Ontslagen: opverzoek eervol de ambtenaar G. Fassbender; de Inlandsch arts Mas Wasidin; de klerk W. A. Robbers, K. J. Vijsma en H. P. Jacobs; de ontvanger J. F. Bordeaux; de commies M. L. Klijnen; de referendaris A. de Haze Winkelman.

Benoemd: tot commies-redacteur J. J. M. Th. Beck; tot commies 2e kl. J. Duijm, W. R. van Nauta Lemke en W. G. F. M. Trijssenaar; tot ingenieur E. F. Hauber; tot off. van justitie te Batavia Mr. W. H. Rahder; tot adsp.-ingenieur W. M. Vink; tot ass.-resident van Bengkalis G. J. Koopman; tot griffier van den landraad te Amoentai Th. F. Tawaris, te Magelang M. A. Rundberg; tot 3en commies F. Beer; tot hoofdcommies J. H. Meijes; tot controleur P. E. Moolenburgh en P. J. Ketting Olivier; tot voorzitter van den landraad te Amboina Mr. I. J. Dermout.

Gesteld: ter beschikking van den Dir. van B. B. de controleur D. G. Hooijer; van den hoofd-inspecteur S.S. op Java W. N. Stassen en B. Wolf; van den Dir. van B.O.W. F. J. van Oppen.

Toegevoegd: aan den ass.-resident van Poerwokerto de ambtenaar C. van Rossen; van Loeboeksikaping H. C. J. Gunning; van Menado C. H. ter Laag.

Benoemd: tot onderwijzer te Padang H. J. M. Kuijper; tot treincontroleur J. van der Veer.

Militair Departement.

Verleend: 9 maanden verlof aan den kapitein R. Boonstra van Heerdt. Hersteld: in actieveit de majoor J. W. Berenschot.

Uit de Javasche Courant van 2 Dec. 1913, No. 96.

Civiel Departement.

Verleend: 1 jaar verlof aan den opziener J. H. Drujten; 8 maanden aan den ass.-resident H. C. E. Quast.

Ontslagen: op verzoek eervol de onderwijzeres Mej. M. H. Molenaar.

Benoemd: tot 1en commies I. van Zanten; tot adsp.-ingenieur J. A. Portengen; tot opzichter C. de Kiewit; tot adjunct-chef 3e afd. S.S. op Java A. M. Hubregtse; tot landmeter K. E. van Oosterzee, M. S. Bamberg en E. Elinger; tot onderwijzer bij de cultuurschool te Buitenzorg C. B. van Vooren; tot ingenieur B.O.W. G. F. van Dissel; tot commies-redacteur H. G. Gerke; tot leeraar te Batavia Dr. S. E. Boersma.

Gesteld: ter beschikking van den Dir. van B. B., J. J. A. M. Beaumont, T. P. Graus, A. Jansen, W. ten Cate, J. H. van Hezewijk, B. Roep, A. van Solinge, S. de Waard, A. A. E. E. Voeten en W. H. Gerritsen, allen om werkzaam te worden gesteld als adsp. civiel-gezaghebber.

Geplaatst: in het Gouver. Sumatra's Westkust de controleur A. D. Versteegh; in de res. Zuider- en Oosterafd. van Borneo de id. P. E. Moolenburgh; in de res. Timor en Onderh. de id. P. J. Ketting Olivier; te Madioen de onderwijzeres Mej. E. Hofland; te Wonosobo de id. Mej. A. C. Resner; te Banjoewangi de onderwijzer A. J. Koens.

Militair Departement.

Geplaatst: te Batavia de kapitein A. T. H. Winter en de ritmeester D. C. Dinger; bij het 18e bat. de majoor J. W. Berenschot; bij het hoofdbureau van den generaal staf de kolonel der genie W. R. de Greve; bij het 2e bat. de kapitein S. Alberda en de 1e luit. W. C. Comman; bij het 9e bat. de 2e luit. C. G. L. Schröder; bij het R. H. 17e bat. de 1e luit. J. van der Zee; te Leuhong de kapitein J. C. A. Bannink; te Lam Meulo de 1e luit. F. W. Hofstede.

H. HESSELS & ZONEN,
 Piet Heinstraat 117, Vos in Tuintje 4,
 Teleph. 2658. Teleph. 2741.
CONFECTIE-SCHOEISEL SPECIAAL VOOR INDISCHE VOETENTYPEN.
 Afdeeling schoeisel op maat volgens wetenschappelijk systeem, Valeriusstraat 44, Teleph. 3730.
 Meer dan 100 doktoren recommeanderen ons schoeisel en onze voetredresmiddelen.

Disponihel.

N. LOEB, Noordeinde 109
 Kleding en Meubilerie op termijnbetaling.

20 gulden, per maand 2 Gld.	
40 " " " 4 "	
60 " " " 5 "	

Disponibei.

Tandborstels, Badmutsen, Sponsen Bandages en Gordels.
WED. G. STREITWOLF,
 Telefoon 2413.
 105, Noordeinde 105.

Disponibel.

C. H. C. PLEMPER VAN BALEN, VALKENBOSCH APOTHEEK.
 VALKENBOSCHLAAN 50. Telefoon 7384. DEN HAAG.
Urineonderzoek vanaf f 1.—
 Speciaal ingericht voor het onderzoek op suiker.

Zeggen
 uwe kennissen U niet, dat de Geldersche Rookworst met het Lood „Anton Hunink" altijd even heerlijk is. 10
ANTON HUNINK, Deventer, Hofleverancier.

LUNCHROOM
 van de BROOD- en BESCHUITFABRIEK
 „De Oude Vette Hen", bij het Stadhuis.
Thee-Concert.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van 10-12 en van 2-4 uur inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.
Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Frederik Hendriklaan 155**.

Vier Dames voor pianolessen.
Twee Dames voor Vioollessen.
Een Heer voor muzieklessen.
Een Dame voor zanglessen.
Twee Dames voor lessen in de Fransche-, Duitsche- en Engelsche taal.
Twee Dames voor lessen in de Fransche taal.
Een dame voor lessen in de Engelsche taal.
Een Dame om als hoofd eener huishouding op te treden.
Een Dame voor opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
Een Dame voor hulp in de huishouding.
Een Dame voor lessen aan spraakgebrekkigen.
Een dame voor Fransche en Italiaansche conversatielessen.

Een Dame voor kantoorwerkzaamheden in Indië.
Eene Dame voor kantoorwerkzaamheden.
Twee Dames voor lessen in teekenen en schilderen.
Eene Dame voor schrijf-, kopiër- en vertaalwerk.
Zes Dames als kinderjuffrouw naar Indië.
Een Dame voor lessen in machineschrijven, stenografie en moderne talen.
Twee Dames voor het waarnemen der huishouding.
Een Dame als modiste, tevens verkoopster naar Indië.
Een Dame voor ademgymnastiek en hygiënisch spreken
Een heer voor lessen in de Maleische en Javaansche taal en Indisch Staatsrecht.
Een practisch ervaren Boekhouder voor Indië.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.
Leden van „Oost en West”, geen direct belanghebbende, worden verzocht zoo noodig hunne hulp hierin te willen verleen.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeyst. 100,	's-Gravenhage,	{ Javaansch.
D. A. P. KOK, Marialaan 162a,	Lochem.	{ Maleisch, gediplomeerd.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	{ Javaansch.
		{ Maleisch.
		{ Madoereesch.
H. Th. KAL, Laan van Meerdervoort 239	's-Gravenhage,	{ Javaansch.
		{ Madoereesch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Jaarverslag der Vereeniging, 1911, geldelijke verantwoording van het Hoofdbestuur over het jaar 1911, enz,

en

Opgave van de Eereleden, de samenstelling der verschillende besturen en commissies.
Prijs: 1 exemplaar f 0.20 en f 0.03 frankeerkosten.

b. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.
door J. H. en H. B.

Prijs: 1 exemplaar f 0.10. 50 ex. f 2.80.

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

c. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.
door T. J. BEZEMER.

Prijs: 1 exemplaar 5 cent. 50 ex. f 2.—;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:

I. De Kolonie Suriname, door REMAN Irüs;

II. De Kolonie Curaçao, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao.
Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partie. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I.	De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.	Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. II.	De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.	Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III.	De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.	Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV.	De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.	Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V.	De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.	Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI.	De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.	Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII.	De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.	Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII.	De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.	Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX.	De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.	Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

„TRANSVALIA”
PRINS HENDRIKSTRAAT 74
DEN HAAG.

Ondergoederen
ook in echt Jaeger

TELEFOON H 7057
C. P. A. NICOLAÏ
Specialiteit in HEEREN-MODEARTIKELEN
Ruime keuze. - Nieuwste Modellen.
Dunklerstraat 33 hoek Valeriusstraat.

HOOGENSTRAATEN's
Soepen en Saucen de geurigste!
HOOGENSTRAATEN's
Fijne Groenten de fijnste!
HOOGENSTRAATEN's
Groenten blauw etiket de prijswaardigste!
W. HOOGENSTRAATEN & Co., Hofleveranciers,
Leiden.

Vleugels, Piano's
Kunstspel-Piano's, Orgels

Verhuur PIANO's van f 5.- p. mnd of f 50.- p. j. af.
VLEUGELS „ f 8.- „ „ „ f 80.- „ „

REPARATIE - STEMMEN - RUIL.

Afdeling Gebruikte Instrumenten.

Speciale Inrichting
voor het gereedmaken voor de TROPEN.

GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

MAISON-DROUOT
WESSER & Co.
LANGE HOUTSTRAAT 7. DEN HAAG.

INRICHTING TOT COMPLETE MEUBILERING.
BEHANGERIJ - STOFFEERDERIJ
EIGEN MEUBELFABRIEK - ANTIQUITEITEN

Vraagt steeds
KRAIJER'S APPELBOLLEN
APPELBEIGNETS
HOLL. WAFELN
TAARTEN en
PUDDINGEN.

Indische Spekkook. 12
Levering Déjeuners, Diners, Soupers,
koude en warme schotels.

22 Weimarstraat 22
TELEFOON No. 2743.

Huishoudelijke-
en Keuken-Artikelen.
Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN
24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

Baden en Geysers.
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.

GOUDA KAARSEN

onovertroffen in kwaliteit.

Hofleverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

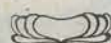
Hofleverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof-Groenmarkt.

AMSTERDAM, Kalverstraat-Rokin.

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

Van Seventer & Paludanus
Vlamingstraat 21 Teleph. 4214. Kleermakerij

OPRUIMING

van resteerende

Zomer-, Najaar- en Winterstoffen naar Maat,
voor COSTUUMS, OVERJASSEN, DEMI'S en PANTALONS.

VRAAGT

Krul's

HOPJES.

VRAAGT

Krul's

CHOCOLADE.

VRAAGT

Krul's

BONBONS.

Brengt een bezoek aan **BOEATAN**
Magazijnen van INDISCHE KUNSTNIJVERHEID

Maandagmorgen 5 Januari
Groote Uitverkoop
E. VAN DER HORST,
Burgwal 8 b. d. Wagenstraat. Den Haag.
van de laatste Nouveautés voor het a. s. seizoen. **GEEN**
OUDE GOEDEREN.
ZIJDEN EN KANTEN BALSTOFFEN,
MODE-ARTIKELLEN.
Specialiteit in bijzonder geschikte Artikelen voor Indië,
Voor de HELFT der gewone prijzen.

Disponibel.

Maison Spéciale de Trousseaux et Layettes
Noordeinde 6, **BERNARD DRABBE** DEN HAAG
vis à vis Plaats TELEFOON 2162

Specialiteit Indische Uitrustingen

Dunne Lingerie's, Katoenen Damast Tafelgoed, Bedlakens,
Sloopen en Goelings in gegarandeerde Indische Maten :-:
BOEKJES MET VOLLEDIGE OPGAVE GRATIS

N. V. Boekdrukkerij
1/2 Firma T. C. B. ten Hagen
'S-GRAVENHAGE = NOBELSTRAAT 20

Beleefde aanbeveling voor de levering van
alle voorkomende Drukwerken, als:

AANDEELEN	KWITANTIËN
ADRESKAARTEN	MEMORANDUMS
BESTEKKEN	OBLIGATIES
BROCHURES	PROGRAMMA'S
BOEKWERKEN	PROSPECTUSSEN.
BILLETEN	PRIJSCOURANTEN
BRIEVENPAPIER	REKENINGEN
CIRCULAIRES	STAATWERK
ENVELOPPEN	WEEKLIJSTEN
FACTUREN	WISSELS

in zwart en kleurendruk, in den kortst mogelijken tijd.

Adverteert in dit Blad.

LEVERING VAN CLICHÉS

Billijke prijzen

REGISTERFABRIEK

VESTIGT U IN ARNHEM OF OMSTREKEN

VELP — STEEG — ELLECOM — DIEREN — OOSTERBEEK — HEELSUM — RENKUM.

Inlichtingen gratis Bureau V. V. V. Stationsplein 15, ARNHEM en bij de Secretarissen der verschillende V. V.'s.

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

VOORLOOPIG BERICHT.

Maandag 5 Januari 1914
begint onze
Groote Jaarlijksche Opruiming.

A. A. BOLT, Confiseur-Pâtissier.

Bankastraat 4c, 4d, 4e, 4f. Hofleverancier. 'S-GRAVENHAGE.

ECHTE INDISCHE SPEKKOEK.

Ook verkrijgbaar in „BOEATAN“, Heulstraat 19.

A. VAN MEURS,

Piet Heinstraat 18. Telefoon 1784. 'S-GRAVENHAGE.

Complete Meubilerij, Behangerij, Beddenmakerij, Stoffeerdery.

Linnen Rolgordijnen, Madrasgordijnen, Linoleums en Zeilen,
Axminster Tapijten, Tafelkleeden, Divandekken.

GROBBE - COMESTIBLES

Bankastraat - Fr. Hendriklaan - Theresiastraat

Fournisseurs de S. M. la Reine. Fournisseurs de S. M. la Reine Mère.

Specialité de SOIERIES.

Lainages, Cotons, Dentelles.

ROBES MI-CONFECTIONNÉES.

Dentelles de Bruxelles Veritables.

Téléphone 2155.

Maison de Nouveautés
Compagnie
Lyonnaise

9 Kneuterdijk - LA HAYE.

Kunstzalen
d'Audretsch.

HOOGHE WAL 16A.,
'S-GRAVENHAGE.

Voortdurende
Tentoonstelling

van

Schilderijen, Etsen en
Kunstvoorwerpen.

Geopend van 10—5,
Zondags van 2—5 uur.

Vrije Toegang.

Blom's Moderne Kookkunst, geïllustreerd
Indische Rijsttafel
Fijne Rund- en Varkensslager
Conservenboek, geïllustreerd
Notitiën v. huurders van huizen.

Uitgave van de N. V. Boekdrukkerij
v/h **F. A. T. C. B. TEN HAGEN**
Nobelstraat 20 - 's-Gravenhage.

Verkrijgbaar bij H. H. Boekhandelaren en
aan het Bureau der Naaml. Venn.

P. KOK & Co.,

ANNA PAULOWNASTRAAT 18,
'S-GRAVENHAGE.

Gelegenheid tot het huren van **Brand-**
kastjes in de **Brand-** en **Inbraakvrije**
Kluis, waarvoor tarief op aanvraag gaarne
wordt toegezonden.